

LUNDS UNIVERSITET
Campus Helsingborg

Institutionen för Service Management

“Ursäkta, varför åker du på charter?”

– en uppsats om alkoholens betydelse
för en charterupplevelse

Lovisa Hafstrand
Angelica Lindorsson
Lisa Nilsson

Handledare:
Erica Andersson Cederholm
Hans Lindqvist

C-uppsats
VT 2005

Sammanfattning

Välkommen till Charterland! Om du på din semester vill komma bort från det vardagliga livet är det en utmärkt idé att åka till Charterland. Charterland är området mellan Alperna och Sahara, där solen alltid skiner och där den billiga spriten finns i överflöd. I Charterland finns det många historiska och kulturella sevärdheter. Visst kan det vara intressant, men handen på hjärtat, det är väl inte det som den typiske charterturisten söker. Den typiske charterturisten efterfrågar *väl* att i lugn och ro kunna ägna sig åt de aktiviteter som främst utmärker denna resenär, det vill säga att *supa* och *sola*? Emellertid kan människor tänka på olika saker, en del tänker kanske just supa och sola, medan andra tänker avkoppling när charter kommer på tal.

Denna kandidatuppsats behandlar människors olika föreställningar om vad en charterupplevelse är och består av. Uppsatsen behandlar vidare vilken betydelse konsumtion av alkohol kan ha för en upplevelse som charterresan, för vem konsumtionen i sådana fall är väsentlig, på vilka sätt och varför. Syftet är att genom att genomföra kvalitativa intervjuer kunna skapa en förståelse för vilka olika föreställningar, som finns om en charterupplevelse, samt vilken betydelse konsumtion av alkohol har i denna.

Uppsatsen tar sin utgångspunkt i teorier om behov, asketisk och hedonistisk konsumtion, Rites de passage, lek och liminalitet samt olika turistroller. Det teoretiska materialet är tillsammans med det empiriska material, i form av intervjuresultat, basen i uppsatsen och det är utifrån dessa båda som våra frågeställningar slutligen besvaras.

Utifrån våra kvalitativa intervjuer har vi kommit fram till slutsatsen att föreställningar om charterupplevelsen, samt konsumtion av alkohol i denna, tenderar att variera. Vi har funnit att det framförallt kan bero på faktorer som till exempel intervjupersonernas ålder och livssituation, resällskap, resvana, vilket resmål som besöks och inte minst de förväntningar de har, både på charterresan, men framförallt på alkoholkonsumtion.

Innehållsförteckning

<u>1. INLEDNING</u>	1
1.1. BAKGRUND	1
1.2. PROBLEMBESKRIVNING	1
1.3. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	2
1.4. AVGRÄNSNINGAR	2
1.5. UPPSATSENS DISPOSITION	3
<u>2. METOD</u>	4
2.1. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	4
2.2. URVAL - VÅRA INTERVJUPERSONER	4
2.2.1. ANALYS AV INTERVJUER	6
2.2.2. INTERVJUEFFEKTER	9
2.3. TEORETISKT URVAL	9
2.4. KÄLLKRITIK	10
<u>3. TEORETISK REFERENS RAM</u>	12
3.1. BEHOV	12
3.2. ASKETISK OCH HEDONISTISK KONSUMTION	13
3.3. RITES DE PASSAGE	15
3.3.1. LEK- EN FORM AV LIMINALITET	16
3.4. TURISTENS OLIKA ROLLER	17
3.5. KAPITELSAMMANDRAG	18

4. CHARTER **19**

4.1. HISTORISKA TILLBAKABLICKAR PÅ RESANDET	19
4.1.1. CHARTERRESANS FÖDELSE	21
4.1.2. DEN SVENSKA CHARTERNES UTVECKLING	21
4.2. CHARTERUPPLEVELSEN	22
4.2.1. BEHOVET AV ATT FLY VARDAGEN	23
4.2.2. ENKELHET OCH TRYGGHET	24
4.2.3. SOL OCH BAD	25
4.2.4. KULTUR	26
4.2.5. DEN STEREOTYPA BILDEN AV EN CHARTERTURIST	27
4.2.6. FÖRÄNDRAT KONSUMTIONSMÖNSTER	27
4.3. KAPITELSAMMANDRAG	28

5. KONSUMTION AV ALKOHOL **30**

5.1. SVENSKARS ALKOHOLVANOR	30
5.2. FYSISKA EFFEKTER	31
5.3. PSYKOLOGISKA FÖRVÄNTNINGAR	33
5.3.1. SOCIALA EFFEKTER	34
5.3.2. ”BILLIG SPRIT PÅ CHARTERRESAN”	35
5.4. SYMBOLISK INNEBÖRD	37
5.5. KAPITELSAMMANDRAG	38

6. DISKUSSION OM CHARTER OCH ALKOHOL **39**

6.1. ALKOHOLENS ROLL I EN CHARTERUPPLEVELSE	40
--	-----------

7. AVSLUTNING **44**

7.1. REFLEKTIONER **44**

7.2. SUMMERING **45**

8. KÄLLFÖRTECKNING **46**

8.1 SKRIFTLIGA KÄLLOR **46**

8.1.1. INTERNETKÄLLOR **48**

8.2 MUNTliga KÄLLOR **49**

BILAGA 1 - INTERVJUGUIDE TICKET

BILAGA 2 - INTERVJUGUIDE KENT JOHNSON

BILAGA 3 - INTERVJUGUIDE PRIVATPERSONER

1. Inledning

Detta kapitel inleds med en kortfattad presentation av det ämne vår kandidatuppsats kommer att behandla. Vi kommer att introducera de fenomen vi valt att undersöka och därefter det syfte och de frågeställningar vi kommer att hantera. Slutligen kommer vi att presentera den disposition arbetet fortsättningsvis kommer att följa.

1.1 Bakgrund

Välkommen till *Charterland*¹!

Om du på din semester vill komma bort från det vardagliga livet är det en utmärkt idé att åka till Charterland. Charterland är området mellan Alperna och Sahara, där solen alltid skiner och där den billiga spriten finns i överflöd. I Charterland finns många historiska och kulturella sevärdheter. Visst kan det vara intressant, men handen på hjärtat, det är väl inte det som den typiske charterturisten söker. Charterturisten efterfrågar *väl* att i lugn och ro kunna ägna sig åt de aktiviteter som främst utmärker denne turist, det vill säga att *supa* och *sola*?² När olika människor tänker på charter, tänker vissa på en sak medan andra tänker på något annat. Ovan har vi presenterat en föreställning om en charterresa, det vill säga att det är en resa där *supa* och *sola* är huvudaktiviteterna. Det är även kopplingen mellan charterresa och konsumtion av alkohol vi kommer ha som utgångspunkt i uppsatsen.

1.2 Problembeskrivning

Charterresan bort från vardagen och dess plikter kan ses som ett sätt att uppleva något nytt, ett tillfälle till att få njuta, koppla av och ha roligt. För många handlar det om att komma bort från hem, arbete och de negativa aspekterna av vardagen. För flertalet innebär charterresan en resa från någonting, inte till någonting. Människor har länge drivits av en längtan att resa och vi är intresserade av att ta reda på vad som driver denna längtan, och varför en del människor väljer att resa på en charter. Charterupplevelsen och konsumtion av alkohol är två ämnen som, var för sig, redan är studerade. Vi finner det intressant att undersöka dessa redan studerade ämnen tillsammans. Vid introduktionen av Kandidatuppsats kände vi ett intresse att ta reda på vilka olika föreställningar som finns om en charterupplevelse, om det finns en eller flera föreställningar, samt varför dessa

¹ Persson 2004:7

² Persson 2004:7ff

eventuellt skiljer sig åt. Den svenska alkoholkonsumtionen är idag den högsta på över hundra år. Vi ställer oss därför frågan om konsumtion av alkohol är en väsentlig del av en charterresa, likväl som den tycks vara hemma. I sådana fall, för vem, på vilka sätt och varför är konsumtion av alkohol viktig i chartersammanhang?

Idag dricker en svensk från 15 år och uppåt i genomsnitt 10 ½ liter ren alkohol per år, vilket motsvarar cirka 37 flaskor vodka.³ Genom konsumtion av alkohol kan vi släppa våra hämningar och vi kan känna oss självsäkra och attraktiva, blygheten kan försvinna och vi kan få bekräftelse för vilka vi är.⁴ Alkoholkonsumtion kan dessutom ha en stressreducerande effekt på oss människor och genom konsumtionen kan känslan av de *måsten* som vardagen innebär minska. Vi vill veta om dessa effekter spelar någon roll för hur en charterresa upplevs.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att genom studier av olika föreställningar om vad en charterupplevelse är, skapa en förståelse för vilken betydelse alkoholkonsumtion har för en charterupplevelse. Detta har lett fram till följande frågeställningar.

- Vilka olika föreställningar finns om vad en charterupplevelse består av?
- Påverkar alkoholkonsumtion en charterupplevelse, och i sådana fall, vem påverkas och hur och varför?

1.4 Avgränsningar

Vår uppsats kommer att bestå av två olika teman, charterupplevelsen och konsumtionen av alkohol. Inom dessa teman har vi valt att begränsa oss till de aspekter som vi finner relevanta för att kunna besvara våra frågeställningar. I vår uppsats har vi avgränsat oss till att undersöka svenska resenärers föreställningar om en charterupplevelse. Då vi till exempel uppmärksammar alkoholkonsumtionens fysiska effekter har vi valt att kortfattat belysa dessa, och då endast de som sedan påverkar oss psykologiskt och socialt.

³ Heldmark 2005:16

⁴ Heldmark 2005:34

1.5 Uppsatsens disposition

Vi har valt att dela upp uppsatsen i sju olika kapitel. Kapitel 2 innehåller den metod vi har valt att använda för att genomföra uppsatsen, där presenteras bland annat en granskning av vårt kvalitativa material och vilket teoretiskt urval vi har valt. I kapitel 3 behandlar vi vårt teoretiska urval. Kapitlet beskriver olika teorier om varför vi människor har grundläggande behov och hur det i sin tur styr vår konsumtion. Vi har resonerat kring begreppet Rites de passage och dess olika faser. I kapitel 4 uppmärksammas ett av våra teman, charterupplevelsen och här redovisas vårt empiriska material. Avsnittet inleds med en kort historisk presentation av ämnet, där vi tillämpar några av teorierna. I kapitel 5 uppmärksammas vårt andra tema, konsumtion av alkohol. En kort presentation av svenskars alkoholvanor diskuteras. Avsnittet innehåller en kortfattad beskrivning av alkoholens fysiska effekter, vilken följs av en redogörelse för alkoholens psykologiska och sociala effekter. Avsnittet avslutas med en diskussion om alkoholens betydelse för charterupplevelsen. Då vi löpande under uppsatsens gång analyserar vårt teoretiska och empiriska material kommer detta i kapitel 6 att utmynna i en fortsatt diskussion, där vi på ett tydligt sätt kopplar samman de två fenomenen, charter och alkohol och därmed besvarar våra frågeställningar. I kapitel 7 presenteras slutligen en diskussion om uppsatsens betydelse och förslag på vidare studier.

2. Metod

I detta kapitel kommer vi att redogöra för hur vi har gått till väga när vi arbetat med vår uppsats. Först kommer vi att presentera vårt tillvägagångssätt och vilka metoder vi valt att arbeta utifrån. Därefter kommer vi att göra en kortfattad analys av våra intervjuer samt resonera kring olika intervju effekter. Vårt teoretiska urval presenteras och slutligen vår källkritik.

2.1 Tillvägagångssätt

För att skriva denna uppsats har vi valt att använda oss av en kvalitativ ansats, det vill säga att vi har genomfört olika intervjuer. Intervjuerna är våra primärdata. Vi har valt att arbeta på detta sätt eftersom vårt syfte och våra frågeställningar är av den typ att vi, för att på bästa möjliga sätt ska kunna finna svar, behöver gå på djupet och koncentrera oss på ett fåtal, i vårt fall fem intervju personers perspektiv. Våra frågeställningar och vårt syfte med uppsatsen, gör att vi valt en kvalitativ metod för att få fram många olika nyanser.⁵ Vi ser även den kvalitativa metoden som en god metod, då vi vill skapa större klarhet i ett oklart ämne.⁶ Vi har även valt att arbeta med sekundärdata i vår uppsats, det vill säga vetenskap författad och insamlad av andra.⁷ Vi har således valt att i uppsatsen både arbeta med primär – och sekundärdata. Vi tror inte att endast teoretiskt eller empiriskt material kan hjälpa oss att besvara våra frågeställningar. Därför har vi valt att binda samman vår teori och empiri för att komma fram till våra slutsatser.

2.2 Urval – våra intervju personer

I detta avsnitt vill vi presentera de intervjuer som vi genomfört och kommer att använda som underlag i vår uppsats.

Vi har valt att använda oss av intervjuer med personer, som befinner sig i den verklighet som vi är intresserade av.⁸ Vår första intervju hölls den 19 april 2005 och intervju personen var Pernilla Frank, som arbetar som butikschef på resebyrå Ticket i Helsingborg. Vi fann Pernilla Frank lämplig att intervju, då vi ansåg att hon genom sin bransch erfarenhet på ett bra sätt kunde introducera oss till charterresandet. Motiveringen

⁵ Jacobsen 2002:56f

⁶ Jacobsen 2002:145

⁷ Jacobsen 2002:152f

⁸ Alvesson & Deetz 2000:215

till att vi valde Ticket var för att undvika en allt för vinklad bild av charterresandet. Vi tror att risken varit stor för detta, om vi valt att intervjua ett företag som säljer sina egna resor, till exempel Ving eller Fritidsresor. Ticket är på det sätt något annorlunda, då de endast förmedlar resor, och inte säljer några egna resor på samma sätt.

Ticket är Nordens dominerande resebyråkedja för privatpersoner.⁹ Ticket har ett hundratal butiker i Sverige och Norge¹⁰ som genom butikerna, tillsammans med Internet och telefonsystem, förmedlar resor till privatpersoner. Ticket är en resebyrå som vill erbjuda sina kunder hög tillgänglighet, attraktivt sortiment och hjälp till kunden, för att denne skall hitta rätt semesterresa. Tickets affärsidé är att vara det bästa och mest effektiva sättet att både köpa och sälja resor.¹¹ Pernilla Frank började arbeta som säljare på Motormännens Resebyrå och slutade där 1997, för att då börja som butikschef på Ticket i Helsingborg. Hennes erfarenhet av charterresor är relativt stor, då 50-60 % av de resor som Ticket förmedlar är just charterresor.¹²

För att kunna fånga olika föreställningar om vad en charterresa är och består av, valde vi att intervjua fem privatpersoner som varit på en charterresa mer än en gång. Vårt urval vill vi benämna bekvämlighetsurval,¹³ då vi medvetet valt ut intervjupersonerna på ett för oss bekvämt sätt. Vi har valt att kontakta personer som är bekanta, men som ändå inte är personer som någon av oss känner nära, såsom familj och vänner. Detta för att undvika att intervjupersonerna på något sätt skulle känna att han eller hon inte kunde säga hela sanningen, eller att det skulle vara för känsligt att prata om något, på grund av att relationen mellan intervjupersonen och intervjuaren är allt för nära.

För att finna om föreställningar om en charterupplevelse skiljer sig mellan till exempel olika åldrar, valde vi våra intervjupersoner med detta i tankarna. Resultatet blev att våra intervjupersoner representerar både olika åldrar och livssituation, men även olika kön. Våra intervjuer med privatpersoner hölls den 19 och den 28 april 2005. Då några av våra intervjupersoner ville vara anonyma har vi valt att benämna de olika för: *Kvinna 47 år, Kvinna 33 år, Kvinna 20 år, Man 36 år och Man 33 år*. För att få en bild av våra intervjupersoners bakgrund inom resandet kommer vi här att göra en kort presentation av dem.

⁹ <http://travelgroup.ticket.se/corporate/sv/kort.html> Accessdatum 2005-04-25

¹⁰ Frank, Pernilla

¹¹ <http://travelgroup.ticket.se/corporate/sv/kort.html> Accessdatum 2005-04-25

¹² Frank, Pernilla

¹³ Bryman 2002:114f

Kvinna 47: började resa för omkring 25 år sedan och reste i början med sina tjejkompisar, för att ha *kul*. Reser idag helst till Grekland med familjen, eftersom där finns det något för alla. *Kvinna 33*: har varit på tre olika charterresor i sitt liv, en typisk ungdomsresa på gymnasiet med klassen, en med sin mans arbete och en bröllopsresa. Resorna har gått till Rhodos två gånger och Thailand en gång. *Kvinna 20*: har varit på charterresa många gånger, både med sin familj och med sina vänner. Har rest till bland annat Grekland, Turkiet, Thailand och Brasilien. *Man 36*: har rest relativt mycket, både på charter och på andra typer av resor. Har bland annat varit i Grekland, Cypern, Kanarieöarna, Indien och Australien. Har rest både ensam, med kompisar och med sin sambo. *Man 33*: har varit på charter ett flertal gånger, framförallt i Grekland, då har han varit på Kreta, Kos och Korfu. Har även besökt Mallorca. Har rest med sin familj då han var yngre och sedan med kompisar på träningsläger.

Vår förhoppning med att genomföra urvalet på det sätt som vi har gjort, var att vi skulle kunna fånga olika föreställningar, och därmed kunna se på charterresan ur fler perspektiv än ett. Vår sjunde och sista intervju hölls den 21 april 2005 med Kent Johnson, är utbildad till sjuksköterska med specialisering på psykiatri och företagshälsovård. Kent Johnsonsson arbetar just nu som doktorand vid Kliniska alkoholforskningen vid Malmö allmänna universitetssjukhus och har sedan 1996 arbetat med alkoholförebyggande åtgärder i form av forskning. Motiveringen till att vi valde att kontakta Kent Johnsonsson för en intervju, var att han är alkoholforskare med inriktning på beteende. Första kontakten med Kent Johnsonsson skapades genom en gästföreläsning för cirka ett år sedan på Campus Helsingborg. Vi ansåg att det som uppmärksammades på gästföreläsningen, bland annat att olika förväntningar styr konsumtion av alkohol, tillsammans med vårt val av ämne gjorde Kent Johnsonsson till en utmärkt intervjuperson. I nästa avsnitt kommer vi att utvärdera våra intervjuer och resonera kring dess resultat.

2.2.1 Analys av intervjuer

För att kunna genomföra en analys av våra intervjuer har vi valt att använda oss av Steinar Kvaales fem första steg i en analysprocess, vilken vi hämtat från boken *Den kvalitativa forskningsintervjun*.¹⁴ Analysprocessen har vi valt att göra kortfattad och generell för våra sju intervjuer, då en total analysprocess per intervju är för omfattande för omfånget i vår

¹⁴ Kvale 1997:171f

uppsats. Meningen är att vi på detta sätt ska reflektera över våra intervjuer på djupare sätt, det vill säga både analysera det som sägs, men också hur det sägs.

Det första steget vi uppmärksammar i vår analys är om vi låtit intervjupersonerna berätta fritt och utifrån sig själv, om något speciellt ämne. Vi har genom att ha spelat in alla våra intervjuer på band, och därefter transkriberat dem, funnit att vi inledde alla våra intervjuer på samma sätt. Vi lät intervjupersonerna berätta fritt om sig själv och sin bakgrund.

Det andra steget i vår analys syftar till att se om intervjupersonen upptäcker nya förhållanden under intervjun. Under våra intervjuer upptäckte vi detta då *Man 36* och *Kvinna 33* gjorde spontana beskrivningar utan att vi som intervjuare behövde tolka eller ge exempel. Många av intervjupersonerna svarade dock ofta en sak när det gäller andra och något annat när det istället gällde den egna personen. För att förtydliga har vi valt att använda oss av ett citat från en utav våra intervjuer:

I: Förknippar du alkohol med charterresan?

IP: Ehh... inte för egen del, men ja.

I: Varför gör du det?

IP: Hm, jag tror det är semester för många, alltså det är ingen som känner mig, nu åker jag på semester. Jag tror *man* dricker väldigt mycket.

(Kvinna 33)

Ur citatet ovan kan vi utläsa att konsumtion av alkohol tycks vara ett känsligt ämne. Intervjupersonen refererar inte gärna till sig själv då vi ställer frågor om alkoholkonsumtion, utan använder ordet *man*, för att tydligt visa att konsumtionen inte gäller henne själv, utan andra.

I det tredje steget tolkar intervjuaren och sänder tillbaka meningen till intervjupersonen direkt under intervjun. Detta händer under flera av våra intervjuer, men vi väljer att här uppmärksamma ett specifikt exempel från vår intervju med Kent Johnsson:

I: Alkohol blir som en symbol för festen?

IP: Nja, de går väldigt intimt tillsammans dem här två, därför att vi är så vana vid att när vi har fest så har vi också alkohol.

I: Kan alkohol vara en symbol för fest, så kan man se det som en symbol för charter?

IP: Nej, det vill jag inte dra det så långt ehh... hm..., för vissa kan det nog vara det, men det här är nog åldersbetingat. Säger du charter så tänker nog vissa på det och andra tänker på det, det beror på vilka tidigare erfarenheter man har.

Vi vill med detta citat visa att det under intervjun framkom ämnen som vi, utan följdfrågor, hade kunnat tolka på ett annat sätt än det som vår intervjuperson menade med sitt första

svar. Med detta menar vi att om vi inte ställt följdfrågor, hade vi kunnat tolka det som vår intervjuperson sa på ett annat sätt, till exempel att alkohol kan ses som en symbol för charter, såsom den gör för fest.

Det fjärde steget innebär att intervjuerna skrivs ut och tolkas. I detta steg är det meningen att oväsentliga delar skall sorteras bort. I våra intervjuutskrifter har vi valt att ordagrant skriva vad som sagts under intervjuerna. I efterhand har vi dock valt att eliminera överflödigt och oväsentligt material som inte är nödvändigt för att vi ska uppnå syftet med vår undersökning.

Det femte steget innebär att man ska reflektera över om ännu en intervju ska genomföras. I vårt fall betraktar vi detta steg som en möjlighet att reflektera över hur vi kunde ha gjort intervjuerna på ett bättre sätt. Våra intervjuer skiljde sig mycket åt, då våra intervjupersoner var olika talföra. I de fall då intervjupersonen var talför, finner vi att vi undvek att ställa ledande frågor, intervjupersonen fick istället själv tillfälle att reflektera över sina svar. Vi menar att vi som intervjuare inte gav intervjupersonen svaret, för att intervjupersonen på så sätt enbart skulle behövt hålla med. I de fall då intervjupersonen var mindre talför tillämpade vi ledande frågor, trots att vi är medvetna om nackdelen med denna form av intervjuteknik. Genom detta ifrågasätter vi vår, som intervjuare, reliabilitet. Istället för att göra som vi gjorde, det vill säga att vi gav intervjupersonen det svar som vi efterfrågade, kunde vi ha använt oss av tystnad.¹⁵ Vid flera tillfällen under våra intervjuer försökte vi använda oss av tystnad, men vi uppmärksammade att intervjupersonen fann situationen obekvä, därför fortsatte vi att ställa nya frågor.

Vi finner det relevant att göra en validitetsbedömning av våra intervjupersoners uttalanden. Vid några tillfällen kändes det som att våra intervjupersoner förledde oss och inte riktigt svarade på våra ursprungliga frågor. Detta tror vi kan bero på att intervjupersonerna inte kunde svara på frågan egentligen, utan istället diskuterade runt frågan. I dessa fall ifrågasätter vi om svaren är av godtycklig kvalitet, och då detta var uppenbart har vi valt att inte använda oss av de svar som gavs. Vid andra tillfällen känner vi att vårt agerande kan ifrågasättas, på så sätt att vi skulle ha kunnat förtydliga frågan ytterligare en gång eller fått intervjupersonen att yttra sig så att vi kunde ha använt oss av svaren i vår uppsats.

¹⁵ Kvale 1997:125

2.2.2 Intervjueffekter

Som en del av vår utvärdering ämnar vi reflektera kring de olika miljöer där intervjuerna tagit plats, samt om det faktum att vi till exempel spelade in våra intervjuer, har haft någon effekt.

Alla intervjuer har genomförts på respektive intervjupersons arbetsplats, framförallt för att det var lättare för oss att komma till dem, men också för att vi tror att de kände sig mer bekväma och avslappnade på en plats de känner till. Då vi inte heller kände de personer vi intervjuade, ansåg vi att situation skulle kunna bli obekvämt om vi skulle ha besökt dem i deras hem eller tvärtom. Under vår första intervju, med Pernilla Frank, upplevde vi att platsen inte var den mest idealiska, då den genomfördes i en butiksmiljö. Detta gjorde att vi besvärades av bland annat ringande telefoner och besökande kunder, vilket vi inte hade räknat med. Vi tror dock inte att vår intervjuperson stördes av miljön på samma sätt som vi gjorde.

I de övriga miljöer som våra intervjuer tog plats var situationen betydligt lugnare och i det fall då en störning uppstod, till exempel att en utomstående kom in i rummet, var det framförallt intervjupersonen som stördes och inte vi. I detta fall tror vi att avbrottet från intervjupersonens sida dels berodde på det faktum att vi spelade in intervjun, men också att det fanns en rädsla för att utomstående skulle höra vad som sades. En av de personer som vi intervjuade var inte så talför, detta tror vi tyvärr berodde på att personen i fråga var rädd för att bli dömd på grundval av de svar som gavs. Generellt kan vi se ett mönster i våra intervjuer när det gäller intervjufrågorna som berörde alkoholkonsumtion. Vi tror att vår intervjuteknik i dessa frågor var något bristfällig. Kanske uppfattades frågorna som negativa och dömande, vilket inte var vår avsikt. Det kan också vara så att alkohol är ett känsligt ämne som är förknippat både med samhällets normer och värderingar, men också med hur man ser på de människor som dricker *för mycket*. I nästa avsnitt kommer vi att uppmärksamma det teoretiska urval som vi gjort i vår uppsats.

2.3 Teoretiskt urval

Här kommer vi att diskutera de teorier vi har valt att använda oss av, samt varför vi valt just dessa. För det första kommer vi att diskutera begreppet behov, detta utifrån Abraham Maslows behovstrappa, men även andra behovsteorier kommer att uppmärksammas. Vi har valt detta begrepp då vi finner det relevant för att kunna föra en vidare diskussion om

varför vi människor konsumerar som vi gör. I vårt resonemang om konsumtion kommer vi att belysa två olika synsätt på konsumtion, nämligen hedonism och asketism. Vi tycker att dessa begrepp på ett bra sätt beskriver *varför* olika produkter och tjänster, som alkohol och charterresan konsumeras. Vidare i den teoretiska delen kommer vi att använda oss av begreppet Rites de passage, en övergångsrit, vilket innebär en övergång från en fas i livet till en annan. Vi anser att Rites de passage kan tillämpas både på charterupplevelsen och på konsumtion av alkohol. En av de tre faserna i Rites de passage är liminalitetsfasen, och det är på denna fas vi har valt att lägga vår tyngdpunkt. Anledning till detta är att liminalitet innebär en övergång från en värld till en annan, vilket vi anser att både en charterresa och konsumtion av alkohol kan ses som. I den sista delen i teoriavsnittet kommer vi att behandla de olika roller en turist kan ha. En av de roller som vi kommer att lyfta fram är *turistus vulgaris*. Vi menar att detta begrepp är intressant då vi studerar fenomenet charterresa.

2.4 Källkritik

Inom källkritik finns olika metodregler för att kunna ta reda på vad som är sant.¹⁶ Reglerna innebär att man inte ska godta några påståenden, utan att grundligt kontrollera bakgrunden. Kritisk granskning av brister och fel är en väsentlig del av varje forskningsprojekt.¹⁷ I vår källkritik har vi valt att använda oss av delar av de kriterier som Torsten Thurén uppmärksammar i sin bok *Källkritik*, bland annat kriterierna äkthet och tidssamband.

Vi har valt att dela in vårt material, i form av böcker och artiklar, i tre olika fack. Dessa har vi valt att benämna det vetenskapliga facket, det skönlitterära facket och det faktabaserade facket. I det vetenskapliga facket ingår bland annat boken *Förbjudna Njutningar*, skriven av Peder Aléx och Johan Söderberg. Boken behandlar konsumtion i svensk historia under de senaste hundra åren. Kriteriet om äkthet innebär att källan är vad den utger sig för att vara. Vi förutsätter att boken *Förbjudna Njutningar* är en tillförlitlig och trovärdig källa då den ingår som obligatorisk kurslitteratur på tidigare kurser på Service Management programmet. Boken är skriven år 2001, vilket enligt oss är en samtida källa. Huvudregeln i källkritik är att ju mer samtid en källa är, desto trovärdigare är den. Ytterligare en källa som ingår i vårt vetenskapliga fack är boken *Med charter till Estoril*, skriven av Eva Wolf. Boken är Eva Wolfs doktorsavhandling och handlar

¹⁶ Thurén 1997:7

¹⁷ Alvesson & Deetz 2000:12

framförallt om fenomenet turister. Boken är skriven 2001, vilket vi tidigare uppmärksammat som en samtida källa. När det handlar om kravet på äkthet finner vi det uppfyllt, då författaren genomfört en studie om de svenska charterturisterna i Portugal både genom deltagande observationer och genom samtal med Portugalresenärer. Att författaren både har gjort egna observationer och haft samtal med resenärer anser vi är tecken på ett brett perspektiv, och att inte enbart det egna perspektivet har fångats. De artiklar som vi använder oss av passar även de in i det vetenskapliga facket.

I det skönlitterära facket ingår bland annat boken *Charter - ett reportage om resan till solen*, skriven av Magnus Londen. Boken handlar om fenomenet charterresor och utgår ifrån författarens egna erfarenheter. För att författaren skulle kunna skriva sin bok valde han att bege sig till en rad olika charterdestinationer. Även denna bok är en samtida källa och då vi resonerar kring äkthet, är det som vi framförallt vill uppmärksamma, att boken ger ett perspektiv, det vill säga författarens eget. Gränsen mellan vad som är äkta och falskt kan i detta fall bli svårt att för oss som läsare att avgöra. Med detta i tankarna väljer vi att förhålla oss något kritiskt till innehållet i boken, även om det finns mycket i de kvalitativa intervjuer som vi genomfört som stämmer överens med boken.

I det faktabaserade facket ingår böcker som framförallt innehåller statistik och undersökande rapporter. Ett exempel är *Gränslös utmaning – alkoholpolitik i en ny tid*, utgiven av Statens Offentliga Utredningar (SOU) 2005. Kravet på aktualitet när det gäller faktabaserade källor är betydande då vi valt att undersöka alkoholkonsumtion, ett ämne som ständigt förändras. Vi vill inte ifrågasätta äktheten, då vi förutsätter att de fakta som boken förmedlar är sann, med tanke på utgivarens tillgång till information.

3. Teoretisk referensram

I detta avsnitt kommer vi att presentera den teoretiska referensram som vår uppsats bygger på. Vi kommer att resonera kring vilka behov vi människor har, samt redogöra för två olika sätt att konsumera på, asketism och hedonism. Därefter kommer vi att lyfta fram begreppet Rites de passage, en form av övergångsrit, i vilken vi kommer att fokusera framförallt på fasen liminalitet. Slutligen kommer olika turistroller att belysas.

3.1 Behov

Abraham Maslow, en amerikansk psykolog, introducerade på 1950-talet en motivationsteori, i vilken de mänskliga behoven är ordnade i en hierarkisk ordning. Hierarkin är indelad i fem nivåer: 1) kroppsliga behov, 2) trygghetsbehov, 3) gemenskaps – och tillgivenhetsbehov, 4) behov av uppskattning och 5) behov av självförverkligande. Teorin innebär att först när behov på lägre nivå, till exempel kroppsliga behov, är tillfredställda, aktiveras behovet av att nå nästa nivå i hierarkin.¹⁸

Det finns olika förklaringar till människors konsumtionsbehov. Maslows teori ovan är psykologisk, och förklarar människans medfödda naturliga behov. Inom samhällsvetenskap kan konsumtion härledas till produktion. Denna förklaring bygger, till skillnad från psykologiska förklaringar om att mänskliga behov är biologiska och sociala, på att de önskningar, begär och behov som styr människors konsumtion kommer utifrån, exempelvis genom reklam från olika medier.¹⁹

En annan förklaring till människors konsumtionsbeteende är social differentiering. Inom denna teori kan nämnas klassiska forskare som Thorstein Veblen och Georg Simmel. Thorstein Veblens teori, ”iögonfallande konsumtion” anger en typ av tävlan som motiv till konsumtion. Genom att konsumera lyxprodukter kan *elitens* status och makt visas. Elitens konsumtionsbeteende skapar en vilja hos samhällets lägre klasser att konsumera på samma sätt. Georg Simmel uttryckte detta som trickle-down-principen, det vill säga ett konsumtionsbeteende som sprider sig uppifrån och ner i samhällsklasserna.²⁰ Begreppet trickle-down återkommer vi till senare i uppsatsen, för att då undersöka om begreppet kan förklara konsumtion av alkohol bland ungdomar.

¹⁸ Nationalencyklopedin Accessdatum 2005-05-09, Gyimóthy & Mykletun 2002:172

¹⁹ Husz & Lagerkvist 2001:14

²⁰ Husz & Lagerkvist 2001:17

Har då alla människor samma behov? Enligt psykologen Pierre Wanger, är det tänkbart att människor har vissa grundläggande behovsområden gemensamt. Dessa grundläggande behovsområden kan till exempel vara förändringar av den fysiska världen, förändringar av känslolägen och förändringar av relationer till andra människor. Enligt detta synsätt kan människor sägas ha liknande behov, dock kommer de till uttryck på olika sätt. Tack vare att människors behov uttrycks olika, finns det plats för många olika varianter av en och samma produkt och tjänst. Trots att människor har grundläggande behov som liknar varandra, menar Pierre Wanger att människor skiljer sig åt i vissa avseenden. Till exempel kan människor skilja sig åt beroende på vilka behov de har av att andra människor ska uppskatta de produkter och tjänster de köper. Dessutom kan skillnader mellan människor bero på tillgång till pengar och tid.²¹ Pierre Wangers resonemang om gemensamma grundläggande behov, finner vi bygger på liknande antaganden om behov som Abraham Maslows behovstrappa gör. Därmed finner vi Pierre Wangers resonemang relevanta att uppmärksamma.

I nästa avsnitt kommer vi att uppmärksamma två olika perspektiv på konsumtion, hedonism och asketism, dels var för sig men också spänningen dem emellan.

3.2 Asketisk och hedonistisk konsumtion

Sedan lång tid tillbaka finns det två motsatta principer i synen på konsumtion. Dessa två motsatser förekommer hand i hand inom konsumtion. Den ena är asketisk konsumtion, som förespråkar en sparsam, planerad och nyttighetsinriktad konsumtion. Den andra är hedonistisk konsumtion, som istället förespråkar njutningsfylld och spontan konsumtion. Detta betyder att en person inte enbart konsumerar asketiskt eller hedonistiskt, utan en mix av de två kan förekomma. Ofta förknippas asketism med traditionell konsumtion och hedonism med modern konsumtion. Ett exempel på detta är konsumtion av alkohol, sett ur ett historiskt perspektiv. Innan den svenska industrialiseringen var konsumtionen av alkohol hög. Genom att allt fler människor började arbeta i fabriker, istället för på den egna gården, ökade kraven på de anställda och konsumtionen av alkohol sjönk. Asketism har ofta definierats som principiell avhållsamhet från njutningar²², och har ofta fått stå för just arbete, disciplin och rationalitet.²³ Dagens samhälle präglas mer av en modern konsumtion

²¹ Wanger 2002:47f, 50

²² Nationalencyklopedin Accessdatum 2005-05-10

²³ Husz & Lagerkvist 2001:28

av alkohol. Det vill säga en hedonistisk konsumtion, konsumtion för njutningens skull.²⁴ Emellertid är begreppen asketism och hedonism något motsägelsefulla, beroende på vilken situation som råder samt vilken form av konsumtion som åsyftas. Exempelvis kan kvinnlig konsumtion i jämförelse med manlig konsumtion, ses som hedonistisk eftersom kvinnor anses vara mer impulsiva och godtrogna än män. Likväl kan kvinnors konsumtion betraktas som närmast asketisk, då det traditionellt sett är kvinnor som har ansvaret för hushållsarbete samt inköp, det vill säga aktiviteter som vanligtvis förknippas med sparsamhet och god planering.²⁵

Hedonism är inom psykologin en teori som innebär att människors mål i livet är att uppnå lust och lycka, samt att undvika olust och lidande, för sin egen del.²⁶ Hedonism definieras som läran om att njutning är det högst önskvärda. Hedonistiska upplevelser förknippas med nöje, njutning, välbehag, fantasier och känslor. Detta skapar möjligheter för att uppfylla individers drömmar. Hedonistiska konsumenter värderar upplevelser och erfarenheter högre än ägodelar. Den hedonistiska konsumtionen är förknippad med en speciell tid, en speciell plats och involverar ritualer och mysterier. En form av hedonistisk konsumtion kan till exempel vara en charterresa. Resan äger rum på en speciell plats, vid speciella tidpunkter och den involverar ritualer. Personen som deltar i en resa flyttas från den vardagliga världen till en plats där *communitas* och *flow* skapas. *Communitas* innebär att en sorts kamratskap skapas då individer från olika delar av världen, och olika typer av vardagsliv, upplever någonting tillsammans. *Flow* innebär att människan genom resan ofta tappar kontrollen över sig själv, men genom att *communitas* skapas återfås kontrollen både över omgivningen och över sig själv.²⁷

Charterresan kan precis som hedonistisk konsumtion även ses som en form av asketisk konsumtion. Detta framförallt genom planering av resan samt det faktum att kostnaden för resan kan spela större roll för vissa människor än för andra. Resandet är således en form av konsumtion som kan ses som både asketisk och hedonistisk. Då en resa genomförs uppstår en spänning mellan asketisk och hedonistisk konsumtion. Asketisk framförallt genom planeringen, och hedonistisk i form av de aktiviteter och de känslor som förknippas med att vara på en resa. Likväl som resan kan ses som en spänning mellan asketism och

²⁴ Johnsson, Kent

²⁵ Husz & Lagerkvist 2001:28f

²⁶ Nationalencyklopedin Accessdatum 2005-04-26

²⁷ Hopkinson & Davashish 1999:273ff

hedonism, kommer vi i nästa avsnitt att se resan på ett annat sätt, nämligen som en form av övergångsrit, Rites de passage.

3.3 Rites de passage

Rites de passage är ett begrepp som innebär att en form av övergångsrit äger rum. Denna rit utmärks av en övergång från en situation till en annan, eller från en värld till en annan. Begreppet omfattar alla individer på ett eller annat sätt, och övergångsriter skiljer sig dessutom från individ till individ.²⁸ Övergångsriter förekommer mellan olika stadier i människors livscyklar, och ofta utmärks de olika stadierna av speciella ceremonier. Exempelvis ses övergången från barn till vuxen, pubertetsriten, och från ogift till gift, bröllopet, som Rites de passage.

Arnold van Gennep, författare till boken *Les Rites de passage*, uppmärksammade redan 1909 att det fanns likheter mellan olika övergångsriter i olika delar av världen. Van Gennep menade att likheten bestod i att de flesta övergångsriter kan delas in i tre olika faser. Dessa faser benämns separation, liminalitet och inkorporering. Separationsfasen innebär att en person avlägsnar sig från sitt vardagliga tillstånd, till exempel genom att färga håret i en annorlunda färg.²⁹ Fasen av liminalitet innebär både en övergång till och en återkomst från en annan värld.³⁰ Fasen innebär också att en person befinner sig i en *varken eller position*,³¹ det vill säga att personen varken är hemma eller borta, varken här eller där.³² Inkorporeringsfasen innebär att man återvänder till sin vardag och firar sitt nya förändrade tillstånd.³³

I vår uppsats kan vi använda oss av begreppet Rites de passage på två sätt. Vi kan se charterresan som en form av övergångsrit, både som en övergång från en situation till en annan, men också som en övergång från en värld till en annan. Separationsfasen kan i sådana fall ses som separationen mellan den vardagliga världen och chartervärlden. Fasen av liminalitet, det vill säga att man i chartersammanhang varken är hemma eller borta, förknippar vi med turisten som vill lämna sin vardag, men samtidigt ha det ungefär som hemma. Dessa turister åker på en charterresa för att uppleva *hemma* plus någonting annat, till exempel sol och bad. Syftet är i detta fall att skapa en idealiserad bild av hemmet.

²⁸ Utdrag ur Starrs recension av *Les Rites de passage* 1910:707

²⁹ Nationalencyklopedin Accessdatum 2005-05-11

³⁰ Gyimóthy & Mykletun 2002:176

³¹ Nationalencyklopedin Accessdatum 2005-04-16

³² Sahlberg 2004:49

³³ Nationalencyklopedin Accessdatum 2005-05-11

Destinationen kan i detta fall benämnas *Home-plus-Sunshine*.³⁴ Inkorporeringsfasen kan i chartersammanhang vara att turisten återvänder hem, berikad med nya upplevelser eller nya kontakter som kan förändra turisten från det tillstånd den befann sig i innan resan genomfördes. I samband med konsumtion av alkohol kan vi även se en användning av begreppet Rites de passage. Här kan konsumtion av alkohol ses som en övergångsrit, från ungdomsvärlden till vuxenvärlden. Ett typiskt fall då detta fungerar som en övergångsrit, är i den grekiska kulturen. Där är konsumtion av alkohol, speciellt för män, ett sätt att socialiseras in i vuxenvärlden. Genom att konsumera alkohol tillsammans med andra förändras pojken och övergår till att bli en man.³⁵

3.3.1 Lek – en form av liminalitet

Liminalitet är den fas i övergångsriter som vi finner mest lämplig att ytterligare fördjupa oss i. Ett tillfälle då liminalitet lyfts fram är när leken, som ett teoretiskt fenomen, diskuteras. Lek kan ha flera betydelser, men de flesta tror vi, tänker på barn som leker. Leken har dock många definitioner och behöver inte bara associeras till barnleken. Lek är också ett grundläggande tillstånd i utvecklingen av människan och av vår kultur.

Lek kan ses som en aktivitet som en person deltar i för sin egen skull, för att uppnå ögonblicklig njutning. Under leken går man in i en annan verklighet med egna regler, värderingar och förväntningar. Det är enbart nuet som existerar, man struntar i den yttre världens krav. Längtan efter enkelhet och att få göra precis som man vill tar över. Turism har i allmänhet många likheter med leken, till exempel när en turist lämnar sin vardagliga värld och utan något direkt syfte engagerar sig i lekfulla aktiviteter. Särskiljandet från de vardagliga rutinerna kan kopplas till begreppet liminalitet. Liminalitet ifrågasätter de normer, värderingar, roller och positioner som hör vardagslivet till, vilket även antropologen Victor Turner uppmärksammat. Han menar att människor i liminalitetsfasen gör saker och ting i fel ordning och vänder på normer för att uppnå ett respektfullt beteende.³⁶ Liminalitet blir på detta sätt ett tillfälle då sociala regler och den vanliga dygnsrytmen kan upplösas, så att möjligheten att umgås med varandra som sociala medmänniskor ges.³⁷ När en turist lämnar sin vardagliga värld kan han inta en annan roll, vilket vi kommer att resonera kring i nästa avsnitt.

³⁴ Steen Jacobsen 2002:53

³⁵ Madianos, Gefou-Madianou & Stefanis 1995:82

³⁶ Nationalencyklopedin Accessdatum 2005-05-16

³⁷ Gyimóthy & Mykletun 2002:174ff

3.4 Turistens olika roller

Att definiera begreppet turist kan vara en utmaning. Definitionen bör nämligen vara bred för att alla former och kategorier ska inrymmas.³⁸ Enligt Turistdelegationen är en turist ”en besökare som övernattar på platsen för besöket”³⁹. Detta är en definition som används framförallt vid statistikföring för turism. Det är dock inte det alla tänker på när de hör ordet turist.

Som vi tidigare uppmärksammade är liminalitet ett sätt att bryta sociala regler och det som hör vardagen till. Ett sätt att bryta det vardagliga och sociala mönstret är att åka på en resa. När det vardagliga mönstret på en resa bryts, tenderar vi människor att inta en annan roll. Det är snarare rollen än att turisten ska övernatta, som vi tänker på när vi hör ordet turist. Den typiska turisten är den som ingen vill vara, men som vi alla mer eller mindre är, denna turist kallas *turistus vulgaris* och är en hedonistisk typ av resenär. *Turistus vulgaris* kännetecknas av att en person reser iväg för att bli någon annan och som absolut inte vill missa någonting.⁴⁰ Ett exempel vi ser på denna typ av turist är Lasse Åbergs karaktär, Stig-Helmer Olsson, i filmen *Sällskapsresan*. Hemma i Sverige har karaktären en typ av roll, lite grå, trist och ensam, men när han kommer till sitt resmål hamnar han i en annan roll, mer utåtriktad, glad och social.

Turistus vulgaris är en typ av turist, men det finns andra stereotypa bilder av vad en turist är. Dels finns den lite mer förfinade resenären som gärna besöker olika museum och teatrar, dels finns den lite yngre miljömedvetna ekoturisten, men också upptäckaren som oavbrutet letar efter autentiska upplevelser. Gemensamt för alla dessa typer är att de är svåra att urskilja. En turist kan ena dagen vara en miljömedveten ekoturist och andra dagen en *turistus vulgaris*, likväl som den förfinade resenären kan inta rollen som *turistus vulgaris*.⁴¹

Enligt Erik Cohen tenderar turisten att antingen vara en passiv och ytlig figur som är fullkomligt nöjd med en kanske lite krystad eller imiterad miljö. Å andra sidan kan turisten vara en person som drivs av en längtan efter helhet och autencitet, på detta sätt en mer aktiv turist. Vilken typ av turist som en person sedan är, beror på hur personen identifierar sig med de ideal och moralföreställningar som *dennes* samhälle erbjuder. Vidare menar Erik Cohen att de turister som intar en passiv och ytlig roll, är de som föredrar sin

³⁸ Holloway, C 1998:1ff

³⁹ Turistdelegationen (1995)

⁴⁰ Löfgren föreläsning 2003-04-09

⁴¹ O'Dell 2002:17

hemkultur framför andra kulturer. Turisten som emellertid drivs av en längtan efter autencitet och helhet, är de som känner sig fjärrade från det samhälle de lever i. Turismkritiker menar att turister ibland uppfattar en konfrontation i sitt möte med nya kulturer. De ser konfrontationen som ett hot och därför tenderar turisten att stänga in sig i en, vad Erik Cohen med flera kallar, kulturell miljöbubbla. Miljöbubblan utgör en gräns mellan det säkra och det okända.⁴² Turistföretag har därför utvecklat sina anläggningar på ett sätt som gör att turisten kan känna sig säker i den nya kulturen.⁴³ Emellertid slår Erik Cohens teori om olika typer av turister håll på kritikernas argument. Han menar att, eftersom olika grupper av turister existerar är det bara *vissa* grupper som stänger in sig i miljöbubblan. Dessa grupper är framförallt massturister, de turister som åker på organiserade resor, det vill säga bland annat charterresor.⁴⁴

3.5 Kapitelsammandrag

Vi har nu uppmärksammat olika teorier om behov, asketisk och hedonistisk konsumtion, Rites de passage, liminalitet, leken och de olika roller en turist kan inta. Människor har olika behov som skapar grund för konsumtion. Vi har valt att belysa två olika sätt på vilka konsumtion kan ske, antingen asketiskt eller hedonistiskt. I följande kapitel kommer vi att presentera två olika fenomen, charterresan och alkohol. Vi anser att charterresan kan vara ett passande fenomen att studera utifrån de teorier vi valt, på samma sätt anser vi att konsumtion av alkohol går att tillämpa med dessa teorier. Vi har redan tidigare i uppsatsen berört charterresan som konsumtionsfenomen, vi kommer nu att presentera det närmare. Syftet är att vi, på detta sätt, sedan ska kunna knyta an till våra frågeställningar i vår slutdiskussion.

⁴² Wolf 2001:43, 45f

⁴³ Cohen 1984:378

⁴⁴ Wolf 2001:46

4. Charter

En form av resa är charterresan, en typisk europeisk tradition, som förvisso förekommer på andra håll i världen, men där är den betydligt mer ovanlig. Begreppet charter kommer från latinets *chartula*, och betyder att ett transportmedel hyrs under en viss tidsperiod, med avsikt att transportera resenärer till ett specificerat resmål. Transportmedlet kan bland annat vara buss och båt, men det som vanligtvis förknippas med charterresan är sällskapsresan med flyg.⁴⁵ I detta kapitel kommer vi inledningsvis att resonera kring charterresan, först ur ett historiskt perspektiv och sedan ur ett svenskt perspektiv. Därefter kommer vi att uppmärksamma charterupplevelsen, framförallt genom att redovisa våra intervjuresultat.

4.1 Historiska tillbakablickar på resandet

Människor har i alla tider och i alla kulturer rest, om dock med olika syften under olika tidsperioder. Varje samhälle och historisk epok har utvecklat sitt eget motiv till resa och sitt eget sätt att resa. Det gemensamma för olika epoker är dock att en resa ofta grundat sig i en önskan om att lämna sin vanliga miljö och att söka lycka.⁴⁶

Turism är ett gammalt fenomen som kan spåras till antikens dagar. Under antiken präglades resor av asketism då människor framförallt reste av religiösa skäl, hälsoskäl samt i bildningssyfte, resorna innehöll en form av nytta och återhållsamhet. Samtidigt kan vi emellertid urskilja att människor även reste i andra syften, till exempel för att njuta, glädjas och ha roligt tillsammans. De Olympiska spelen, är ett exempel på vad som lockade människor till att resa. Precis som idag arrangerades de Olympiska spelen vart fjärde år och lockade varje gång till sig många deltagare och åskådare.⁴⁷

Under medeltiden, i samband med kristendomens införande, började människor resa på ett nytt sätt, det vill säga på pilgrimsfärder.⁴⁸ Pilgrimer reste framförallt i religiöst syfte och till heliga platser, men de gavs också en chans att bryta sig loss ur den moraliska återhållsamheten som vanligtvis existerade och ägna sig åt aktiviteter, som grannskapets vakande ögon inte kunde upptäcka.⁴⁹ Pilgrimsfärderna innefattade sådana aktiviteter som vi även kan se i dagens resande, bland annat att besöka sevärdheter och handla souvenirer.

⁴⁵ von Seth 2001:14

⁴⁶ Wolf 2001:95

⁴⁷ von Seth 2001:8f

⁴⁸ Wolf 2001:96f

⁴⁹ Londen 1999:95

Färderna gav således tillfälle till att släppa loss, då det på värdshuset till exempel erbjöds kost, logi och underhållning. På medeltiden kan vi se att spänningen, som vi tidigare uppmärksammat i vår uppsats, mellan asketism och hedonism uppstod. Människor reste då fortfarande av religiösa skäl och i nyttsyften, dock på ett sätt som hjälpte dem att samtidigt få tillfälle till att njuta. Religion och återhållsamhet verkar på många sätt ha gått hand i hand, men under pilgrimsfärderna gavs tillfället till att samtidigt släppa efter för en hedonistisk längtan.

Liminalitet är ett begrepp som för tankarna till ett kortvarigt avskiljande från vardagslivet. Ursprungligen användes begreppet för att diskutera religiösa aktiviteter som till exempel pilgrimsfärder. Begreppet går också att koppla till dagens turism, då Victor Turner beskriver fritidsresor som aktiviteter med liminala egenskaper, dock utan en tvunget rituell koppling. Liminala egenskaper är till exempel en aktivitet som inbegriper både en övergång till och en återkomst från en annan värld.⁵⁰

I slutet av 1500-talet ändrades synen på världen, människor var vid denna tidpunkt mer intresserade av nuet och den värld man levde i, till skillnad från tidigare då fokuseringen legat på livet efter döden. Renässansen medförde en återupplivning av antikens form av resande, nämligen resor i bildningssyfte.⁵¹ Resenären kom för det mesta från England och reste framförallt till Italien, dåtidens kulturella centrum. Syftet med resan var att bilda och utveckla sig själv, öka sin kunskap, skaffa sig erfarenheter och utöka sin kulturella förståelse. Under 1600-talet utvecklades bildningsresorna till så kallade *Grand Tours*. Detta innebar att resenären som avslutning på sin resa begav sig till, till exempel Paris. Detta eftersom staden ansågs ha den rätta miljön för införskaffande av världsvana. Syftet var att resenären skulle lära sig hur man för sig. *Grand Tour* kom med tiden att bilda det engelska ordet *tourism*, som i sin tur skapade det svenska ordet turism.

På 1700-talet utvecklades naturvetenskapen och medicinen. Detta ledde till att människor blev alltmer medvetna om kroppen och att vissa mineraler var bra för den. Efterfrågan på hälsoresor växte fram, men också behovet av naturupplevelser väcktes till liv.⁵²

⁵⁰ Gyimóthy & Mykletun 2002:175f

⁵¹ Wolf 2001:97f

⁵² von Seth 2001:11f

4.1.1 Charterresans födelse

Chartern sägs ha fötts den 5 juli 1841, när Thomas Cook arrangerade en tågresa från Leicester till Loughborough. Resenärerna var från Godtemplarorden och syftet var att transportera dessa till ett nykterhetsmöte, där en aktion mot arbetarklassens alkoholvanor skulle skapas.⁵³ Människan har, som vi redan poängterat, alltid förflyttat sig av olika anledningar, till exempel på grund av krig, hälsan, religion eller för att närvara vid sportarrangemang. Tågresan som Thomas Cook arrangerade innebar, precis som tidigare, att människor reste i grupp. Från början tog Thomas Cook enbart ett självkostnadspris för sina resor, men med tiden upptäckte han att han kunde utveckla resandet till att omfatta resa, logi och underhållning, samt att det gick att tjäna pengar på verksamheten. Resorna Thomas Cook arrangerade innehöll inte något nytt, men hans idéer gjorde att resandet som industri kom att utvecklas.⁵⁴

4.1.2 Den svenska charterns utveckling

Människor har i alla tider drivits av en längtan att resa, men det är inte förrän på senare tid som det blivit möjligt för *alla* att resa för en skälig kostnad, samt att under en kortare tid upptäcka andra platser. Bakgrunden till att alla mer eller mindre, både har tid och pengar till att resa, beror bland annat på att svenskarna sedan 1978 har fem veckors semester enligt lag. Den svenska semestern är generösare än många andra länders, och därmed har svensken mer fritid. En annan faktor som bidragit till det ökade resandet har varit den teknologiska utvecklingen framförallt inom flygbranschen, den har gjort att det på förhållandevis kort tid går att flyga långt. I och med ökad konkurrens har även kostnaden för att flyga sjunkit.⁵⁵ Under vår intervju med Pernilla Frank fick vi även detta faktum bekräftat. Resandet har blivit *var mans grej*, numera har alla råd att resa och tar sig också råd att göra det.

Den 23 mars 1954 gick det första charterflyget från Sverige till destinationen Palma de Mallorca. Resan kostade 1080 kronor, tog tolv timmar och mellanlandning skedde på fem olika platser. De kommande åren började ett antal svenska företag arrangera resor, till exempel Vingresor, Europaresor och Fritidsresor. År 1955 åkte 20 000 svenskar utomlands

⁵³ Wolf 2001:102f

⁵⁴ von Seth 2001:6

⁵⁵ von Seth 2001:14

på charterresor. År 1978 hade denna siffra ökat drastiskt, det var då 1,2 miljoner som åkte utomlands⁵⁶ och år 2000 var antalet charterresenärer uppe i fler än 2 miljoner.

Sverige är, tillsammans med Danmark, ett av de första länderna som under 1950-talet började åka på charterresor. Att Sverige, i jämförelse med andra länder, var tidiga med att utveckla charterresor är ingen tillfällighet. Det beror bland annat på att Sverige inte var lika hårt drabbat av Andra Världskriget som resten av Europa. Det var även många människor som under kriget skaffat radioapparater, och via olika radioreportage skapades ett intresse för att upptäcka andra länder. Efter kriget, då de krigsdrabbade länderna i Europa rustades upp, fanns det i Sverige både tid och pengar att istället spendera på att resa utomlands.⁵⁷ I nästa avsnitt ämnar vi behandla charterupplevelsen utifrån våra intervjupersoners olika föreställningar.

4.2 Charterupplevelsen

I detta avsnitt kommer vi att uppmärksamma vilka föreställningar det finns om en charterupplevelse och dess innehåll. Innan vi gör detta väljer vi att belysa begreppet upplevelse.

Upplevelser har i alla tider varit en betydande del av människors liv. Idag har upplevelser växt fram till en industri som sysselsätter omkring 300 000 personer.⁵⁸ Den utveckling som skett med fokus på upplevelser kan på många sätt härledas till postmodern konsumtion. Den postmoderna konsumtionen kännetecknas till exempel av att kunden inte längre behandlas som anonym, utan som unik och företag arbetar med målsättning att kunna erbjuda kunden en individuellt anpassad service. Med andra ord har kundens roll ökat i dominans och därmed har företagets roll i detta avseende blivit svagare.⁵⁹ Företag har blivit allt mer beroende av sin förmåga att kunna erbjuda unika upplevelser för att locka till sig kunder.⁶⁰

Upplevelser är ofta flyktiga och består av händelser som innehåller ett antal steg som äger rum under en viss tidsperiod.⁶¹ Ett exempel på en händelse som kan ske i olika steg är en resa. Ett steg i resan kan då vara transport till flygplatsen eller incheckning på hotellet. Upplevelser är individuella och det som är en positiv upplevelse för en person

⁵⁶ Wolf 2001:109f

⁵⁷ von Seth 2001:14f

⁵⁸ O'Dell 2002:11

⁵⁹ Mossberg 2001:13

⁶⁰ O'Dell 2002:11

⁶¹ Mossberg 2001:3

behöver inte vara det för en annan, på samma sätt kan en upplevelse uppfattas mer eller mindre stark.⁶²

Upplevelsebegreppet har många gånger används inom turismen, vilket är naturligt med tanke på att turismen innefattar viljan att resa bort från den vanliga omgivningen och bryta det vardagliga mönstret.⁶³ Vi har ett behov av att komma bort hemifrån och slippa allt som förknippas med *hemma*, men det kan också vara att vi söker någonting som vi inte kan få på hemmaplan, till exempel social gemenskap, rekreation eller att se något nytt.⁶⁴ Under 1930-, 1940- och 1950-talet framställdes till exempel semestern i reklam som någonting som stod i motsättning till arbete och vardagsliv. Semesterns syfte var då att vara en härlig tid, befriad från det vardagliga och mödosamma arbetet. Hemmet var också ofta en plats som enligt reklamens budskap skulle undvikas under en ledighet. Vardagslivet beskrevs som det negativa, i motsats till semestern som var ett positivt laddat begrepp. Här är det relativt enkelt att dra parallellen till uppdelningen mellan konsumtion och arbete, tillika hedonism och asketism. Resan kan ses som en upplevelsekonsumtion⁶⁵ och grundar sig ofta i en hedonistisk längtan, behovet av att skämma bort sig själv, njuta och ge efter för begär. Detta är någonting som anses vara typiskt postmodernt konsumtionssätt.⁶⁶

4.2.1 Behovet av att fly vardagen

Under våra intervjuer med privatpersoner inledde vi med att fråga vilka motiv som finns till att man väljer att resa på en charterresa. Några av de svar vi fick kan vi direkt härleda till det resonemang som vi förde i föregående avsnitt om behovet av att lämna sin vardagliga värld:

I: Vad är en typisk charterresa för dig?

IP: Det beror ju på, då har man familj och så det är lite annorlunda kanske, jag vet inte avkoppling, komma hemifrån.

(Man 33)

I: Vad tycker du är typiskt för en charterresa?

IP: Semester, sol, värme, avkopplingen...

I: Att komma bort hemifrån, är det viktigt?

IP: Ja, det är det. Det ingen som når en.

(Kvinna 47)

⁶² Mossberg 2001:25

⁶³ Mossberg 2001:16

⁶⁴ Mossberg 2001:45

⁶⁵ Lewén 2001:190ff

⁶⁶ Mossberg 2001:25

Under vår intervju med Pernilla Frank, uppmärksammade vi samma tema. Hennes första uppfattning var att charterresan inte kan ses som en flykt från vardagen, snarare att charterresan är någonting som man åker på för att göra någonting extra och speciellt, utöver vardagen. Pernilla tror att charterresan, med familjen, är något som människor ser fram emot väldigt mycket, det är ett tillfälle att få vara tillsammans. På hemmaplan är det arbete, skola, läsläsning och hobbies som upptar familjens tid. Därför tror hon att, när charterresan kommer spelar det mindre roll vilken destinationen är, det viktiga är att hotellet och anläggningen lever upp till den standard som efterfrågas. Efter att ha reflekterat över begreppet flykt, poängterar hon dock att det allra viktigaste är att få vara tillsammans, och ur den synvinkeln kan charterresan ses som en flykt från vardagen, i den bemärkelse att i vardagen är tillfällena få då man verkligen har tid att vara tillsammans hela familjen.

4.2.2 Enkelhet och trygghet

Under våra intervjuer gick vi sedan vidare till att undersöka vilka föreställningar som finns om vad en charterresa är och vad den innehåller. Det första som förknippas med charter är att det är en organiserad resa, med transport, boende, reseledare och aktiviteter på plats.⁶⁷ Fördelar som en charterresa erbjuder är bland annat enkelhet, det är relativt *enkelt* att åka på en charterresa. Resenären köper ett färdigt paket och behöver inte, om de inte vill, sy ihop sin egen resa. En fördel som uppmärksammats under våra intervjuer med privatpersoner är att charterresan även erbjuder en form av trygghet som, trots att vi svenskar är relativt resvana, ändå tycks behöva.⁶⁸ Citaten nedan visar detta:

I: Vad tycker du att en charterresa ska innehålla?

IP: Den ska innehålla en bra organisation, alltså det ska flyta på.

/.../ Det är väl det som är charter för mig. Det är färdigt, det kommer en buss och hämtar en, duktiga tjejer och killar som kör information på bussen.

/.../ att det finns någon som pratar skandinaviska, någonstans i närheten som man kan få hjälp om det behövs.

(Kvinna 33)

I: Vad vill du att din charterresa ska innehålla?

IP: /.../ Att man kan få hjälp, om det skulle vara någonting som krånglar och så.

(Kvinna 47)

⁶⁷ Frank, Pernilla

⁶⁸ von Seth 2001:16

Som vi tidigare framhöll, uppmärksammade Pernilla Frank att det som charter egentligen är, är en organiserad resa med en reseledare på plats. Hon påpekar att alla inte utnyttjar denna *trygghet* maximalt, men reseledarens uppgift är att vara just en trygghet. Charterresan förknippas vidare med det faktum att det kommer någon och hämtar resenären på flygplatsen och tar denna till boendet. Det hålls ett välkomstmöte, där resenären får ta del av den information som finns, dels om det land som besöks, men också om vilka pengar som gäller, om vattnet går att dricka och om var de bästa shoppingställena finns.

4.2.3 Sol och bad

En charterresa kan vara en individuell upplevelse, men det verkar onekligen vara så att vissa företeelser och aktiviteter förknippas mer med charter än vad andra gör. Under våra intervjuer och efter vår analys av dem har vi förstått att vissa företeelser och aktiviteter är gemensamt för våra intervjupersoner. Nedan presenteras olika citat som vi valt att framhålla för att visa vad en charterresa bör innehålla för flertalet av våra intervjupersoner:

I: Vad är då en charterresa för dig? Vad ska den innehålla?

IP: /.../ värme först och främst det måste vara varmt,

/.../ så sol, värme, sol och bra bad det är det första.

Och sen så mat och så gärna lite utelivet och sånt /.../

det behöver ju inte vara värsta *röjarställena*, men bara så att det är lite.

(Man 36)

I: Är det några aktiviteter som du kopplar, det här är så charter som det kan bli?

IP: Ja, jag tänker ju onekligen på barrundorna och grisfesterna

om man nu tittar på Grekland. Applåderingen och de här små söta

flygvärdinnorna med sina skyltar och Vings resenärer... det är nog det jag

kopplar till charter.

(Kvinna 33)

De främsta skälen till att åka på charterresa, förutom behovet av enkelhet och trygghet, samt att komma ifrån sin vardagliga miljö under en kortare tidsperiod, verkar enligt våra kvalitativa intervjuer vara sol, bad, barrundor och grisfester. En av våra intervjupersoner sammanfattar, i stora drag, detta:

I: Varför väljer du att åka på en charterresa?

IP: Antingen har det varit en dålig sommar

här hemma, eller förresten jag reser aldrig utomlands på sommaren,

då ska man vara här... ehh ... roligt att komma till ett annat land, skönt med

semester, slappna av, bada, sola, komma ifrån vardagen.

Göra som man vill och unna sig lite.

(Kvinna 20)

4.2.4 Kultur

Att resa på en charterresa är detsamma som att besöka en kultur, som på mer eller mindre sätt, skiljer sig från den kultur som man vanligtvis lever i. Kultur kan ha olika betydelse för charterresenären, en del är mycket intresserade av att ta del av den lokala kulturen, medan andra är mer intresserade av att det mesta ska vara som *hemma*, trots att man rest hemifrån. Detta kan vi härleda till Erik Cohens indelning av turister. Indelningen sker genom att turister delas in i en passiv och en aktiv grupp. Under våra intervjuer med privatpersoner valde vi att undersöka huruvida de hade ett intresse av att finna helhet och äkthet under sin resa, eller om de, för att återigen relatera till Erik Cohens resonemang kring den kulturella miljöbubblan, är relativt nöjda med den miljö som många charteranläggningar erbjuder. Meningarna går i detta fall isär mellan våra intervjupersoner, vilket ytterligare förstärker det som vi redan konstaterat, att behovet av att uppleva den lokala kulturen är individuellt:

I: När du reser på charter, vill du uppleva kulturen på platsen då?

IP: Ja, det vill man ju göra, absolut.

I: Men söker ni efter aktiviteter där ni på något sätt har möjlighet att uppleva kulturen?

IP: Nej, vi åker för att vi vill ha semester och ta det lugnt och skönt.

(Kvinna 47)

Som citatet ovan beskriver finns det hos denna turist ett genuint intresse av att uppleva den lokala kulturen, men intresset är inte så pass starkt för att intervjupersonen själv ska engagera sig för att uppleva den. Enligt Erik Cohens indelning av turister, förefaller denna turist vara passiv. I citatet nedan uppmärksammar en utav våra intervjupersoner ett annat perspektiv, nämligen att kultur är någonting som en turist, oavsett om denna engagerar sig för att uppleva, ändå stöter på. Dessutom poängterar vår intervjuperson att kulturupplevelsen kan komma i andra hand, då framförallt på grund av tidsbrist:

I: Men är du intresserad av att se den kulturen som finns?

IP: Ja, inte, det beror sig på, är man iväg längre så har man mer som nu, 14 dagar var vi borta, då åkte vi på lite turer och sånt, men är det bara en vecka så hinner man inte så himla mycket utan då är det bara beachen och poolen och man kör liksom mest mellan hotellet och stranden, man lägger inte någon dagstur uppe i bergen och svettas, utan, det kommer i andra hand, men kulturen som man stöter ju alltid på...

(Man 36)

En annan av våra intervjupersoner representerar Erik Cohens aktiva turist. Intresset för kulturen finns, och även engagemanget att leta upp det där *lilla extra* på den utvalda destinationen. *Kvinna 33* menar att hon inte enbart vill ligga på stranden och ta det lugnt,

utan hon vill se sig omkring, ta del av guldkornen, som hon uttryckte det. Med detta syftade hon på sådant som inte *alla* andra turister också besöker. Ytterligare en teoretisk koppling som vi kan göra här, är att intervjupersonen i fråga på ett sätt distanserar sig från turistus vulgaris. Detta leder oss in på nästa avsnitt, en del i vår uppsats som kommer att behandla de stereotypa bilder vi bär med oss på charterresan.

4.2.5 Den stereotypa bilden av en charterturist

Då vi talar om charter som företeelse dyker bilden av Lasse Åbergs karaktär Stig-Helmer Olsson, huvudpersonen i *Sällskapsresan*, upp i flera av våra intervjupersoners tankar. Den stereotypa bilden av den svenska turisten, som med kameran runt halsen, snubblar vid poolkanten. Svensken som söker efter den perfekta balansen mellan spänning och avkoppling⁶⁹ och svensken som dricker sig alldeles för full på den traditionella grisfesten. En koppling som vi kan se till teorin även i detta fall är hur vi definierar oss själva i förhållande till *de andra*, de som vi definitivt inte vill bli förknippade med, turistus vulgaris.

I: Vad är då en charterresa för dig?

IP: (skratt)... en charterresa är som filmen *Sällskapsresan* /.../

(Kvinna 20)

I: Men vad är en typisk charterresa för dig?

IP: Jag är nog ingen typisk charterresenär faktisk, ehh...

Jag har aldrig varit en sån som följt med på det som planerats på hotellet, jag har alltid åkt på eget.

(Kvinna 33)

Pernilla Frank hade däremot svårt att identifiera den typiska charterturisten. Hennes uppfattning var att det inte riktigt finns någon typisk charterturist, då charterresor säljs till precis alla olika typer av människor. Emellertid hade Pernilla Frank, precis som flertalet av våra intervjupersoner bilden av Stig-Helmer Olsson och *Sällskapsresan* på näthinnan.

4.2.6 Förändrat konsumtionsmönster

Som avslutande del i detta kapitel väljer vi att uppmärksamma det faktum att konsumtionsmönstret under senare år har förändrats. Från att bara vara en flygresor eller en

⁶⁹O'Dell 1999:16

bussresa, själva boendet med reseledare och aktiviteter på plats, är charter numera i princip att resenären själv kan välja hur den vill åka. Ett exempel på hur en resenär kan välja att organisera sin resa är genom att boka en så kallad All inclusive. Detta innebär att resenären redan innan resan, har betalat för allt, det vill säga resa, boende, men också för mat och dryck på hotellanläggningen. Reser en familj med All inclusive kan barnen utan att betala konsumera till exempel hur mycket glass och läsk som helst.⁷⁰ Det som är intressant att uppmärksamma med All inclusive är också det faktum att turisten på plats har fri tillgång till lokala alkoholdrycker.⁷¹ Vi funderar på, att om All inclusive blir ett allt vanligare sätt att resa, om detta då kan innebära en ökad konsumtion av alkohol på charterresan. Kanske dricker turisten mer, på grund av att denne aldrig märker vad drinken *egentligen* kostar.

Svenska charterturister väljer allt oftare att själva sätta ihop sin charterresa. En charterresa kan idag vara endast flyg, endast boende, boende och bil eller en kombination av olika semesterorter.⁷² Resmönstret har blivit mer och mer polariserat, vilket betyder att en grupp satsar på exotiska långresor, medan andra väljer paketerade och lättillgängliga resor. Resandet tycks vara en form av konsumtion som skapar mersmak.⁷³ Emellertid kommer upplevelsen alltmer att sättas i fokus och själva destinationen kommer ha större betydelse än vad den tidigare haft. Detta i förhållande till, vad vi i vår inledning beskrev som destination *Charterland*, eller som turismforskaren Tom Selännemi kallar *Playa del Anywhere*⁷⁴, att tidigare spelade en specifik destination mindre roll. Sol och badresor, det vill säga den traditionella charterresan tros, trots detta, alltid finnas kvar oavsett nya resmål och resätt.⁷⁵

4. 3 Kapitelsammandrag

Vi har i detta kapitel uppmärksammat fenomenet charter och framförallt lyft fram våra intervjupersoners olika föreställningar om vad en charterupplevelse är och bör innehålla. Vi har kommit fram till att människor har olika föreställningar, men inom dessa föreställningar finner vi många gemensamma drag. Enkelhet, trygghet, sol och bad är framförallt de föreställningar som är gemensamma för våra intervjupersoner. Ytterligare en föreställning som majoriteten av våra intervjupersoner förknippade med charterupplevelsen

⁷⁰ Frank, Pernilla

⁷¹ Fritidsresors sommarkatalog 2005:17

⁷² Frank, Pernilla

⁷³ Molund, Lottie i Kvällsposten 2005-04-24

⁷⁴ Londen 1999:205

⁷⁵ Molund, Lottie i Kvällsposten 2005-04-24

är det faktum att konsumtion av alkohol kan ha en betydande roll för upplevelsen. I nästa kapitel kommer vi övergå till att undersöka konsumtion av alkohol, dels allmänt, men framförallt på charterresan.

5. Konsumtion av alkohol

Alkohol har i stort sett förekommit så länge det har funnits människor. Här i Sverige började vi dricka öl redan på järnåldern, om inte ännu tidigare. På medeltiden var det inte ovanligt att vi bryggde vårt eget öl, det blev ett viktigt tillbehör till dåtidens husmanskost. Alkohol har genom många århundraden givit människor njutning och stor glädje, vilket den än idag gör.⁷⁶ I detta avsnitt kommer vi att belysa svenskars alkoholvanor, vi kommer kortfattat att beröra alkoholens fysiska effekter. Vi har valt att belysa de fysiska effekter som konsumtion av alkohol ger, eftersom vi anser att det tydliggör kopplingen till hur vi påverkas psykiskt och därigenom hur vi beter oss socialt. Vår fokus kommer att ligga på det sociala beteende vi människor får av att konsumera alkohol. Detta för att sedan kunna dra paralleller till om människor upplever att alkohol är en väsentlig del av en charterupplevelse, eller till och med kan stå som en symbol för denna.

5.1 Svenskars alkoholvanor

Under de senaste åren har alkoholkonsumtionen i Sverige ökat, vilket kan ses som en följd av den ökade införseln av alkohol. Ökningen har främst skett sedan år 2000, då konsumtionen beräknades till 8,4 liter per person och år. År 2004 beräknades konsumtionen till 10,6 liter per person och år.⁷⁷ Trots ökningen är Sverige ett av de länder som konsumerar minst alkohol inom EU.⁷⁸ Ökningen beror inte bara på att införseln av alkohol har ökat, utan även på att svenskarna ändrat sina alkoholvanor. Vi har länge ägnat oss åt det traditionella berusningsdrickandet, vilket innebär att vi dricker oss berusade på helgen och på semestern. Definitionen av att berusningsdricka är: ”att konsumera minst en flaska vin eller fyra burkar starköl vid ett och samma tillfälle”⁷⁹. Idag har alkohol blivit en del av vårt dagliga liv och vi dricker mer, även under veckorna. Alkoholforskaren Håkan Leifman menar att Sverige är på väg att gå från en torr till en våt kultur.⁸⁰ Detta bekräftar även Kent Johnsson när han berättar att vi successivt har börjat konsumera mer alkohol under veckorna, dock inte lika intensivt som under helgerna, även om en berusningsnivå uppnås.

⁷⁶ Laurin 2002:10f

⁷⁷ www.sundsvall.se Accessdatum 2005-04-15

⁷⁸ Heldmark 2005:18

⁷⁹ Heldmark 2005:18

⁸⁰ Heldmark 2005:16f

En faktor som bidrar till att vi svenskar idag dricker mer i veckorna än vad vi gjort tidigare är att arbetet och alkohol har kommit varandra närmare. Det innebär inte att konsumtion sker på arbetsplatsen, utan de aktiviteter som förekommer runt omkring arbetet ofta är alkoholrelaterade. Ett exempel på det är begreppet after work. After work handlar om att efter arbetstid dricka alkohol med arbetskamrater, vilket oftast sker spontant och relativt informellt. Arbetslivsforskaren Dan Porsfelt anser att after work kan ses som ett gränsland, då vi har lämnat kontoret, men fortfarande är kvar i vår yrkesroll.⁸¹ En parallell som vi kan dra här är till den spänning mellan asketism och hedonism som vi tidigare i uppsatsen belyst. Spänningen uppstår när en anställd befinner sig i en miljö kännetecknad av hedonism, samtidigt som den anställde är kvar i sin yrkesroll, vilken är starkt förknippad med asketism.

Alkoholkonsumtionen bland svenskar ser olika ut, framför allt beroende på faktorer som kön och ålder. Män konsumerar dubbelt så mycket som kvinnor, men det innebär inte att det bara är männen som har ökat sin konsumtion, det har även kvinnor gjort.⁸² Oftast när en ökning sker i en befolkning, ökar konsumtionen proportionellt i alla olika befolkningsgrupper. I Sverige har konsumtionen följt detta mönster. Det är fortfarande de unga som dricker mest i Sverige. Den grupp som dock har stått för den största ökningen är medelålders kvinnor och män, som tidigare var den grupp som drack relativt måttligt.⁸³

Alkohol har blivit en viktig del av våra liv och även en viktig komponent i vår kultur. De flesta kan hantera alkohol på ett ansvarsfullt sätt, men det finns många som har problem med att hantera alkoholdrycker och istället missbrukar det.⁸⁴ I nästa avsnitt kommer vi att diskutera hur vi människor påverkas fysiskt av alkoholkonsumtion.

5.2 Fysiska effekter

Mot en av de vanligaste åkommorna i Sverige, baksmällan, finns det ingen medicin. Faktum är att det heller inte finns något intresse att ta fram någon sådan. Anledningen till ointresset är enkel, nämligen att baksmällan anses ha en ren återhållsam effekt för den som druckit.⁸⁵ Under vår intervju med Kent Johnsson fick vi veta att 0,55 promille är en rimlig nivå för att undvika en toleransutveckling i hjärnan. Detta i jämförelse med en students

⁸¹ Heldmark 2005:9f

⁸² Statens offentliga utredningar (SOU) 2005:53

⁸³ Heldmark 2005:18f

⁸⁴ Laurin 2002:8f

⁸⁵ Bedrup 1999:109

genomsnittliga promillehalt vid fest som är cirka 0,9 till 1,0 promille. Toleransutveckling innebär att hjärnan, efter hand som alkohol konsumeras, tolererar mer innan vi känner oss påverkade. Sker detta ökar risken för att vi hinner konsumera en mängd som ökar risken för alkoholskador.

Vid konsumtion av alkohol påverkas cellerna i kroppen, inte bara nervceller, utan även hudceller, fettceller, muskelceller och så vidare. De känsligaste cellerna är dock nervcellerna, eller hjärncellerna som de också kallas. Under alkoholens inverkan störs överföringen mellan nervcellernas ändrar, det vill säga att det uppstår en störning mellan synapserna. Nervcellerna är de celler i kroppen som påverkas först då alkohol konsumeras. Detta kan till exempel leda till att en person efter alkoholintag blir klumpigare. Alkohol är en så kallad smutsig drog, vilket betyder att den påverkar i olika faser, beroende på hur mycket alkohol som intas. Det gör även att den blir svår att kontrollera.⁸⁶

När det gäller alkoholskador bör det göras en skillnad mellan akuta och kroniska. Akuta skador är till exempel alkoholförgiftning och dålig balans. Den grupp som framförallt är i riskzon för akuta skador är låg- och måttlighetskonsumenter. Exempel på kroniska skador, det vill säga skador med ett långsamt förlopp, är skrumplever och demens. De kroniska skadorna svarar storkonsumenterna för.⁸⁷ Andemeningen är dock att måttligt drickande har små hälsoeffekter, men detta betyder inte att det är helt riskfritt att konsumera måttligt. En måttlig konsumtion innebär ökade risker för bland annat fosterskador, vissa cancerformer, diabetes och våld.⁸⁸ Konsumtion av alkohol har inte bara negativa effekter på människan. Vid måttligt intag kan vi känna en viss positiv stimulans. Detta kan vi härleda till den njutning, det välbehag och den glädje som uppstår då vi konsumerar på ett hedonistiskt sätt. Precis som cigarettrökning kan konsumtion av alkohol ses som en hedonistisk konsumtion som är utan nyttomotiv.⁸⁹ Vi kan också dra en parallell till asketisk konsumtion om den istället konsumeras med ett nyttomotiv. Flertalet studier har visat att en måttlig konsumtion av alkohol kan vara nyttig, på så sätt att den kan ge ett visst skydd mot hjärt-kärlsjukdomar. Studier har också visat att storkonsumenter och nykterister är de som framförallt drabbas av hjärt-kärlsjukdomar, medan måttlighetskonsumenterna är förhållandevis skonade från det.⁹⁰

⁸⁶ Johnsson, Kent

⁸⁷ SOU 2005:68

⁸⁸ SOU 2005:69

⁸⁹ Söderberg 2001:161f

⁹⁰ Heldmark 2005:70

5.3 Psykologiska förväntningar

I detta avsnitt vill vi fokusera på hur människor påverkas psykologiskt då alkohol konsumeras, samt hur det inverkar på vårt sociala beteende. I tidigare avsnitt har vi uppmärksammat att det är överföringen mellan nerverna som påverkas först. Detta leder, psykologiskt sett, till att den sinnesstämning som en person befinner sig i förstärks. Är personen glad, blir den ännu gladare och är den ledsen så blir personen, genom alkoholkonsumtion, ännu mer ledsen. Vid konsumtion av alkohol är det också vanligt att människor får ett visst förändrat intryck av sin omgivning.

Alkohol är en drog som påverkar hjärnan på olika sätt vid olika tidpunkter. När mellanhjärnan påverkas, påverkas i sin tur dopaminhalten. Det dopaminära systemet är kroppens egna belöningssystem, vilket kan uttryckas genom att en person blir gladare och känner välbefog. Det andra systemet som kan påverkas i mellanhjärnan, vid konsumtion av alkohol, är det sedativa systemet. Det verkar lugnande, men kan även höja eller dämpa ångest. Konsumtion av alkohol påverkar sålunda människor genom att en neurokemisk förändring i hjärnan sker.

Psykologiska effekter, som konsumtion av alkohol kan ge, är till exempel känslor av välbefinnande, aggression, avslappning, ökat självförtroende och en förväntan på sex. Forskare, runt om i världen, studerar just nu ytterligare en effekt av konsumtion av alkohol, nämligen förväntan på positivitet. Med detta menas att när alkohol konsumeras är en vanlig förväntan att omgivningen uppfattas som så mycket bättre och trevligare. Enligt de forskarna skulle det finnas en länk mellan drickandet av alkohol och en positiv omgivning. Konsumtion av alkohol styrs således genom de olika förväntningar en person har. Om en person förväntar sig att dricka en alkoholhaltig dryck, och inte är medveten om att drycken egentligen är alkoholfri, kommer personen ändå att få samma berusningseffekt som en person som har konsumerat en alkoholhaltig dryck. Detta beror på att personen med den alkoholfria drycken, hade förväntat sig att dricka alkohol. Denna typ av effekt är en så kallad psykologisk skapad förväntanseffekt.⁹¹

Ett annat sätt som konsumtion av alkohol tenderar att påverka oss, psykologiskt och socialt, är genom våra identiteter. Detta är framförallt betydelsefullt för yngre människor, som kan ha en benägenhet att skaffa sig en alkoholidentitet. Om umgängeskretsen konsumerar alkohol, kan behovet av gemenskap, som kan härledas till Maslows

⁹¹ Johnsson, Kent

behovstrappa, göra att alla i kretsen tenderar vilja konsumera alkohol. I det fall konsumtion av alkohol blir *så* viktigt för ungdomar, att de för att känna gemenskap och uppskattning, följer gruppens alkoholkonsumtion, tror vi att konsumtionen kan förklaras med trickle-down-principen. Det blir viktigt och fräckt att följa gruppen, det ökar självförtroendet. Det blir häftigt att skryta om hur mycket man druckit och hur mycket man tål. Som alkoholforskaren Maria Abrahamsson från Centrum för socialvetenskaplig alkohol – och drogforskning (Sorad), Stockholms Universitet skriver:

Alkohol stärker identiteten hos unga.
Den är en förutsättning för så mycket som är viktigt i deras liv.
Som att bli bekräftade som könsvarer - att känna sig attraktiva.
Blygheten släpper. Man känner sig snygg. Självsäker.⁹²

Ju högre upp i åldrarna man kommer, desto mindre viktigt blir det att tala om sin alkoholkonsumtion. Då kan det istället vara smakkvalitet och olika sorter av alkohol som diskuteras.

5.3.1 Sociala effekter

Konsumtion av alkohol påverkar följaktligen människors sociala beteende. Den stereotypa svensken är relativt tillbakadragen och öppnar sig inte gärna för människor som han inte känner så väl.⁹³ Dessutom präglas det svenska samhället och svensken av ett starkt sinne för ordning och reda. Svensken vill ha en form av social kontroll, han vill veta att det som finns idag, finns kvar imorgon.⁹⁴

I Sverige kan konsumtion av alkohol ses ha såväl sociala som psykologiska funktioner. Detta innebär att konsumtion av alkohol kan minska personers rädsla för att göra bort sig, till exempel för oron att säga något olämpligt.⁹⁵ När vi svenskar dricker tenderar vi att låta allting flöda, vi socialiserar, klappar varandra på axeln, tycker om varandra och blir till sist ”bästa vänner”. Detta hänger samman med att de hämningar, som i vardagslivet råder över oss, släpper då vi konsumerar alkohol. Vi blir mer avspända och tycker att det är okej att göra lustiga saker då vi är berusade. Här finns en naturlig koppling till det vi tidigare uppmärksammat om leken. Leken kan ses som en aktivitet som en person deltar i för egen

⁹² Heldmark 2005:34

⁹³ Johnsson, Kent

⁹⁴ Heldmark 2005:41

⁹⁵ Daun 1994:69

vinning och för njutnings skull. I Sverige är det närmast en norm att när vi är fulla får man bete sig som man vill.⁹⁶ Det blir tillåtet att bete sig alltför aggressivt eller bli alltför högljudd, och när personen sedan blir nykter behöver denne oftast inte stå till svars för sitt beteende.⁹⁷ Detta i jämförelse med andra kulturer, som till exempel den italienska. Här är det snarare så att det som görs under alkoholens inverkan ska personen kunna stå till svars för i nyktert tillstånd.⁹⁸

På samma sätt som under leken kan en person vid konsumtion av alkohol, träda in i en annan verklighet med egna regler, värderingar och förväntningar. En av de roller som alkohol har i Norden är att, på detta sätt, vara en form av normupplösare.⁹⁹ Vi tillåter oss att bli friare och bortse från den yttre världens krav. I nästa avsnitt ämnar vi belysa om och hur konsumtion av alkohol är en del av en charterupplevelse.

5.3.2 "Billig sprit på charterresan"

Som avslutande tema under våra intervjuer med privatpersoner valde vi att uppmärksamma om konsumtion av alkohol är en del av charterupplevelsen. Vi valde också att ifrågasätta om konsumtionen tenderar att se annorlunda ut på en charterresa i förhållande till hemma. Som citaten nedan visar ansåg flertalet av våra intervjupersoner att konsumtion av alkohol är något som förknippas med en charterresa:

I: Förknippar du alkohol med charterresan?

IP: Ehh... inte för egen del, men ja.

I: Varför gör du det?

IP: Hm, jag tror det är semester för många, alltså det är ingen som känner mig, nu åker jag på semester. Jag tror man dricker väldigt mycket.

(Kvinna 33)

I: Vad ska den innehålla för att du ska tycka att det är en bra charter?

IP: Sol och värme, billig sprit, (skratt) nä...

(Man 33)

En av våra intervjupersoner, *Kvinna 47*, uppmärksammade också att charterresan är något som förknippas med konsumtion av alkohol, att detta märks redan på flygplatsen och flygresan till destinationen. På flygplatsen har barer och pubar öppet oavsett om klockan är

⁹⁶ Johnsson, Kent

⁹⁷ Daun 1994:69

⁹⁸ Johnsson, Kent

⁹⁹ Heldmark 2005:29

sju på morgonen eller elva på kvällen. På flygresan uppmärksammade intervjupersonen att överförfriskade passagerare på charterflyget också är en vanlig syn. Kent Johnson påpekar att flygresan till charterdestinationen kan vara stressande och nervös för många människor, och att det därför kan vara vanligt med konsumtion av alkohol på flygplatsen och på flygplanet. Dessutom kan han se att charterresan innebär att resenären kommer till en ny miljö, vilket för många människor också kan verka stressande. Känslan av att tappa kontrollen kan i detta sammanhang bli för stor, konsumtion av alkohol har då en stressreducerande effekt på oss människor. För att knyta an till den teoretiska diskussionen som vi tidigare fört, kan vi se att flygresan för många människor kan vara en typ av förlust av den egna kontrollen, att *flow* skapas. På destinationen, kan relationer till andra människor från andra delar av världen och med andra bakgrunder uppstå, genom vilka *communitas* kan skapas. Med *communitas* menas i detta sammanhang att resenären känner kontroll igen, nu både över sig själv och över den nya omgivningen.

Kvinna 20 framhöll att vikten av alkoholkonsumtionen på en charterresa kan variera beroende på vilket sällskapet är. Om resesällskapet är föräldrarna och resan går till, till exempel Kreta har konsumtionen av alkohol avsevärt mindre betydelse, än om resan gått till Kos och sällskapet är kompisgänget. Konsumtionsmönstret av alkohol har en benägenhet att också variera beroende på vilken ålder och i vilken livssituation som resenären befinner sig i:

I: Tycker du att alkohol är viktigt när man åker på charter och i såna fall varför? /.../

IP: Om du frågade mig för tio år sen så hade det varit jätteviktigt, eller tio år sen, så jävla gammal är jag inte (skratt). För fem år sen hade det varit betydligt viktigare än det är nu.

I: Beror det på att man har familjen?

IP: Ja, precis, det förändrar en hel del faktiskt.

(Man 33)

Skillnaden på hur vi dricker på en charterresa och hur vi dricker hemma, är någonting som också uppmärksammas av flertalet av våra intervjupersoner, då vi diskuterar konsumtion av alkohol. *Kvinna 20* påpekar under vår intervju att skillnaden finns, hemma tenderar vi att dricka på helger, medan på charterresan är det ständigt *fest*. Orsaken till att det ständigt är *fest* på charterresan, ser vår intervjuperson som att semestern tillåter denna form av konsumtion samt att hemma finns ett arbete att tänka på dagen efter, vilket det inte finns en tanke på under charterresan. Andra motiv till att konsumtion av alkohol blir viktig i

chartersammanhang, är att personer söker belöning för hårt arbete samt att på resan finns tid och pengar tillgängliga. Dessutom kan vi här dra en parallell till leken. Leken är, liksom på charterresan, ett tillfälle då den sociala kontrollen är frånvarande. Konsumtion av alkohol tycks, om än på olika sätt för olika människor, vara en del i en charterupplevelse. Vi ställer oss då frågan, kan alkohol ses som en symbol för charterresan?

5.4 Symbolisk innebörd

Alkohol kan ses ha en social funktion, de flesta av oss dricker i sociala sammanhang. Ofta är det i festsammanhang som alkohol konsumeras, man kan säga att alkohol har en symbolisk innebörd, för fest. Detta grundar sig i vår föreställning om att när det är fest, konsumeras alkohol. Vare sig om det endast är vin till maten, eller konjak, whisky eller andra liknande drycker därtill, förknippas konsumtion av alkohol starkt till fest.

En symbol är: ”en företeelse som på ett koncentrerat sätt ger uttryck för viss annan företeelse på ett mer eller mindre tydligt sätt”¹⁰⁰. Kan då charterresan ses som en symbol för alkohol på samma sätt som alkohol gör för fest? Som vi tidigare belyst i uppsatsen, finns det olika föreställningar om vad en charterupplevelse är, vissa tänker på sol, bad och billig sprit, medan andra framförallt tänker på avkoppling och att komma bort från vardagen. Precis som det finns olika föreställningar om vad en charterupplevelse är, finns det olika föreställningar om alkoholens betydelse i upplevelsen. För de resenärer som väljer att åka till *Playa del Anywhere*, det vill säga de resenärer som inte märker någon skillnad vare sig de befinner sig på Kos eller Cypern, verkar alkohol vara en viktig komponent, tillika symbol för charterresan.¹⁰¹ Går resan däremot till en specifik destination, där syftet är att uppleva den lokala kulturen och dess sevärdheter, så kommer förmodligen alkoholens symboliska betydelse vara svagare. Då är det upplevelsen som värderas högst, och tiden anses för dyrbar för att spenderas på konsumtion av alkohol¹⁰².

När en resenär väljer att resa på en charterresa, tror vi att det är som Gyimóthy och Mykletun menar då de skriver om äventyrsturism. I denna form av turism finns det utrymme för fantasier och rollspel, vilket kan vara en viktig komponent i leken. I leken kan deltagaren ikläda sig andra roller och hitta på ersättningsvärldar för den verkliga världen. Äventyrsturismens miljöförhållanden kan, enligt Gyimóthy och Mykletun, erbjuda

¹⁰⁰ Prisms Svenska Ordbok 2003

¹⁰¹ Johnson, Kent

¹⁰² Johnson, Kent

möjligheten till att gå in i annan roll och just den manliga deltagaren identifierar sig ofta med en heroisk figur. På fotografier kan det vara den heroiska figuren som avspeglas, vilken då kan ses som en symbol för resan.¹⁰³ Precis som fotografier från äventyrsresor speglar det symboliska med den resan, kan fotografier från en charterresa betraktas på samma sätt. Vi tror att framförallt stranden och drinken ofta figurerar på fotografier från en charterresa, som ett slags symboler för denna typ av resa. Vi tror att vilken drinken är spelar mindre roll, bara att den finns med, tror vi, kan ha betydelse för att visa att det är en charterresa turisten varit på. Alkoholens symbol för en företeelse som fest är således tydlig, i förhållande till alkoholens något mer otydliga symboliska betydelse för charterresan. Den symboliska betydelsens tydlighet beror i detta fall på olika faktorer, som till exempel resenärens ålder, syftet med resan och resällskap. Är resenären en ungdom som reser med sitt kompisgäng för att festa en vecka på Kos, kan vi konstatera att alkohol kan vara en symbol för charterresan.

5.5 Kapitelsammandrag

I detta kapitel har vi behandlat konsumtion av alkohol. Som bakgrund valde vi att först beskriva hur konsumtion av alkohol ser ut i Sverige och därefter diskutera de effekter som alkoholkonsumtion har fysiskt. Vi valde att i detta kapitel lägga vår tyngdpunkt på de psykologiska och sociala effekter som konsumtion av alkohol kan medföra. Detta för att se om det finns någon koppling mellan charterresan och alkoholkonsumtion. I den avslutande delen uppmärksammade vi huruvida alkohol kan ses ha en symbolisk betydelse för charterresan.

¹⁰³ Gyimóthy & Mykletun 2002:181

6. Diskussion om charter och alkohol

I detta kapitel ämnar vi diskutera vårt empiriska material, med utgångspunkt i de teoretiska resonemang vi tidigare fört i uppsatsen, för att på så sätt komma fram till svar på våra frågeställningar. I detta kapitel kommer vi således att lyfta fram de slutsatser som vi kommit fram till genom arbetet med vår uppsats.

I uppsatsen har vi valt att löpande bearbeta vårt empiriska material i förhållande till de teorier vi valt att utgå från. De teorier som vi valt att använda som bas i vår uppsats är behov, asketism och hedonism, Rites de passage, lek och liminalitet och turistens olika roller. Vi har kommit fram till att dessa teorier, på ett eller annat sätt, går att tillämpa på den koppling mellan charter och alkohol som vi valt att lägga vår fokus på.

Charterresan är ett sätt att komma bort från den vardagliga situationen, vilket många människor kan ha behov av. Maslow menar att, för att ett nytt behov ska uppstå krävs att behov på underliggande nivåer ska vara uppfyllda. Vi kan endast anta att de människor som reser på en charterresa redan har uppfyllt de grundläggande behov som vi människor har, det vill säga Maslows två första trappsteg. De bakomliggande behov som vi ser som anledningar till konsumtion av charterresan, men även som anledningar till konsumtion av alkohol, är behov av gemenskap, behov av uppskattning samt behov av självförverkligande. Både genom konsumtion av en charterresa och genom konsumtion av alkohol, anser vi att dessa steg av behov kan uppnås. På charterresan kan turisterna välja att delta i gemenskap med andra turister, samt välja om konsumtion av alkohol ska vara ett sätt att underlätta socialiseringen.

För ungdomar kan en charterresa ses som en form av Rites de passage, ungdomar frigör sig under charterresan. Resan kan ses som en faktor som innebär separering från föräldrarna, ungdomar skapar en egen integritet under resan. I denna form av övergångsrit tror vi att ett behov av självförverkligande kan vara en bakomliggande faktor. Ett annat exempel då behov av självförverkligande kan ses som en övergångsrit, är om ungdomar skapar sig en alkoholidentitet. Vi anser att vi kan likna skapandet av alkoholidentiteten vid en separationsfas på samma sätt som vid en charterresa, vilket vi ovan uppmärksammat. Föräldrarna är inte på samma sätt delaktiga i skapandet av denna identitet till skillnad från delaktigheten under barnets uppväxt.

Den stereotypa bilden av svensken är att denna är relativt tillbakadragen, blyg och i behov av att ha kontroll över sig själv och sin vardag. På charterresan släpper vi ofta de

krav som vardagen har på oss, vi tillåter oss att göra saker som vi inte skulle ha gjort hemma, vi hamnar i en liminal situation. Vi gör saker i omvänd ordning och skapar nya normer och värderingar, som vi tillåter oss att leva efter på charterdestinationen. När vi anländer till charterdestinationen möts vi av en ny kultur och om en turist skapar egna normer och värderingar på den nya platsen, kan det bland annat vara för att underlätta mötet med den nya kulturen. Vi anser således att vikten av att känna sig hemma, inte bara underlättas genom att befinna sig i den kulturella miljöbubblan, det vill säga på hotellanläggningen som kan liknas vid hemmet. Vi tror även att mötet med den nya kulturen underlättas genom att vi i liminala situationer skapar nya tillfälliga normer och värderingar. Vi menar att det är mycket därför som många kan känna att det är legitimt att göra saker, eller bete sig, på ett sätt som *inte riktigt* anses tillåtet i hemmamiljön. På charterresan finns det ingen som kan döma vad turisten gör, och väljer turisten att inte berätta vad som hänt får ingen hemma veta det. Detta för att vi efter resan går tillbaka till vardagen, och återtar de normer och värderingar som vi vanligtvis lever och bedöms efter.

Via de normer och värderingar som vi tillåter oss att leva efter på charterresan, tror vi att det är vanligt att turisten intar en annan roll, än den som innehas i hemmamiljön. Till skillnad från hemma blir det på resan legitimt att ta en drink, eller två, varje kväll. Likt leken, kan vi se charterresan, som ett tillfälle då enbart nuet existerar och den sociala kontrollen är frånvarande. Vi tror att det blir tillåtet, för att det på semestern inte finns något arbete att tänka på och turisten kan ägna sig åt hedonistisk konsumtion. Turisten kan njuta, koppla av och leva i nuet. Emellertid tror vi att asketiska skäl till konsumtion av alkohol används, till exempel kan konsumtion av alkohol vara stressreducerande för den flygrädda turisten. *Dessutom kan det väl vara bra för magen att ta en whisky varje morgon under resan?!?*

6.1 Alkoholens roll i en charterupplevelse

I detta avsnitt vill vi lyfta fram våra frågeställningar samt belysa de slutsatser vi kommit fram till.

När en charterresa för första gången sägs ha anordnats, var det Thomas Cook som transporterade godtemplare till ett nykterhetsmöte. Idag finns det många olika föreställningar om vad en charterresa är, och en av dessa är starkt förknippad med konsumtion av alkohol. Detta är en intressant utveckling, men den innebär inte att det endast är konsumtion av alkohol som förknippas med charterupplevelsen. En upplevelse,

är som vi tidigare påpekat, individuell. Vad som är en bra upplevelse för en person, behöver inte vara det för en annan. På detta sätt är charterresan en individuell upplevelse som bygger på olika föreställningar. Det finns emellertid grundläggande och gemensamma uppfattningar för våra intervjupersoner om vad en bra charterupplevelse ska bestå av. Resultatet vi kommit fram till angående vad en charterupplevelse ska innehålla, är framförallt sol och bad. Våra intervjupersoner hade aldrig valt att resa på en charter om det inte varit för dessa två komponenter. Vidare har vi funnit att den enkelhet och trygghet som charterresan erbjuder är viktiga motiv till att en charterresa väljs framför att till exempel resa på egen hand.

Något som vi överraskades av i vår undersökning var att de aktiviteter som en charterresa vanligtvis innehåller, det vill säga till exempel arrangerade utflykter och guidade bussturer till sevärdheter, hade underordnad betydelse för våra intervjupersoner. Genom detta har vi dragit slutsatsen att det som efterfrågas på en charterresa är avkoppling och möjligheten att komma bort från vardagen. En annan slutsats vi kommit fram till är, att vad en charterresa bör innehålla, är möjligheten till en perfekt balans mellan avkoppling och spänning. Detta tolkar vi som att trots att turisten efterfrågar en avkopplande miljö, samtidigt vill att det *händer* någonting, det behöver emellertid inte vara aktiviteter, men det ska finnas någon form av *livfullhet*.

Utöver de grundläggande och gemensamma uppfattningar som finns om en charterupplevelse, fann vi även i vår undersökning att när det finns sol och bad, enkelhet och trygghet samt aktiviteter om så önskas, finns det individuella önskemål. En slutsats vi kommit fram till är att en del turister vill uppleva till exempel den lokala kulturen, medan andra har mindre intresse av detta. Som en av våra intervjupersoner påpekade kan intresset för den lokala kulturen även variera beroende på hur länge en resa varar. Vid en kortare resa, till exempel en vecka, verkar det som att många turister prioriterar sol och bad, framför att aktivera sig. Återigen vill vi uppmärksamma att detta kan vara någonting högst individuellt, likväl som föreställningen om alkoholens roll i en charterupplevelse är densamma.

Vi har kommit fram till att konsumtion av alkohol har betydelse på en charterresa. Vi har genom vår undersökning skapat en förståelse för att det finns olika föreställningar om vad en charterupplevelse ska bestå av. Vi har också kommit fram till att betydelsen av alkohol på en charterupplevelse, varierar beroende på olika faktorer som ålder och livssituation, civilstånd, resällskap, resmål, resvana och inte minst förväntningar.

Vi kan konstatera att resenärens ålder och livssituation, kan påverka vilken betydelse konsumtion av alkohol har på en charterresa. Detta har vi kommit fram till genom våra intervjuer med privatpersoner. Våra intervjupersoner är i olika åldrar, och vi fann att *Kvinna 20* och *Kvinna 47* hade avsevärt olika föreställningar om alkoholens betydelse i en charterupplevelse. *Kvinna 20* ansåg exempelvis att konsumtion av alkohol kan vara betydande, medan *Kvinna 47* inte ville framhålla det på samma sätt. Dessutom framhöll *Kvinna 20* att betydelsen av alkoholkonsumtion på en charterresa är olika beroende på vilket resällskapet är. Hon poängterar att det tillfälle då alkoholkonsumtion har som störst betydelse är när resan görs tillsammans med kompisgänget. Minst betydelse har konsumtion av alkohol när resan görs med en partner eller med familjen. *Man 33* påpekade samma sak, det vill säga att en charterresa inte på samma sätt förknippas med konsumtion av alkohol då familjen är resällskapet. Däremot framhöll intervjupersonen att konsumtion av alkohol hade större betydelse när han var yngre och inte hade en familj att ansvara för.

Resällskapets konstellation, har som vi tidigare belyst, en betydelse för huruvida konsumtion av alkohol är en del av charterupplevelsen. Att resa på charter som singel eller som kärlekspar kan ha stora skillnader. Resenären som är singel kan ha andra förväntningar på sin resa, än vad ett kärlekspar kan ha. Singelresenären är kanske på charterresa för att berusningsdricka med sina kompisar och för att träffa någon. En av de effekter som konsumtion av alkohol har på människor, är att det skapar olika förväntningar. Exempelvis kan en förväntning vara att självförtroendet ska öka och att det ska kunna underlätta socialisering med andra nya människor. Kärleksparet som åker på en charterresa, tror vi, däremot sällan berusningsdricker på samma sätt som singelresenären. Den alkohol som kärleksparet konsumerar tror vi snarare är en form av njutningsdrickande. Vi tror att alkohol, i detta fall, istället används som ett romantiskt element i resan, paret kanske dricker ett glas vin och tittar på solnedgången.

Konsumtion av alkohol på en charterresa tror vi också kan bero på vart resan går. Kos, Ayia Napa, Magaluf och Ibiza ser vi som typiska charterdestinationer, där konsumtion av alkohol är en viktig komponent. Alla charterdestinationer har sina högsåsonger. Genomförs resan under en högsåsong, på någon utav de destinationer som vi ovan nämnt, kan vi dra slutsatsen att alkohol kan ses som en symbol för chartern. De resenärer som väljer att åka till dessa destinationer, tror vi, kan göra det med förväntan om att framförallt konsumera alkohol tillsammans med vänner. Ser vi till andra destinationer, som till exempel Kreta, Teneriffa eller Korfu, ser vi inte dessa som lika utpräglade

charterdestinationer i samma bemärkelse som vi till exempel gör med Kos och Ayia Napa. Vi tror inte att konsumtion av alkohol på dessa destinationer är av *lika* stor vikt. Dessa destinationer tror vi lockar något äldre resenärer med familj mer än de lockar festglada ungdomar.

Avslutningsvis har vi kommit fram till att en resenärs resvana kan ha betydelse för om konsumtion av alkohol är en viktig del i charterupplevelsen. Alkohol kan ha en stressreducerande effekt på människor. Vi tror att många människor som är ovana vid att till exempel flyga och som kanske aldrig varit utomlands tidigare, kan använda alkoholkonsumtion för att minska sin stress eller nervositet. Konsumtion av alkohol kan i detta läge bli en hjälp för att undvika att kontroll förloras.

I detta kapitel har vårt syfte varit att lyfta fram kopplingen mellan charterupplevelsen och konsumtion av alkohol. I vårt avslutande kapitel ämnar vi att reflektera över dessa slutsatser, men också resonera kring fortsatta studier inom detta fält.

7. Avslutning

I detta kapitel är vår intention att ge en sammanfattande bild av vår uppsats syfte och relevans. Vidare kommer vi i detta kapitel att reflektera kring fortsatta studier inom detta fält. Kapitlet avslutas med en summering.

7.1 Reflektioner

Som avslutning på denna kandidatuppsats vill vi reflektera över de slutsatser som vi har kommit fram till. Vi inledde denna uppsats med vår föreställning om att de flesta människor har någon form av uppfattning både om charterupplevelsen, men även om alkoholens betydelse i denna. Anledningen till att vi valde att studera kopplingen mellan charter och konsumtion av alkohol var att vi fann det vara ett relativt ostuderat fält. Det finns ett flertal studier om charterresan, som fenomen, och det finns även ett flertal studier om alkoholkonsumtion. En intressant aspekt är att kopplingen mellan charter och konsumtion av alkohol inte är någonting som människor reflekterar över. Vi finner att många verkar dra en parallell dem emellan, utan att lägga någon vikt vid varför koppling är självklar.

Med detta som grund tror vi att de slutsatser som vi kommit fram till i denna uppsats är relevanta. Om en resenär till exempel vid bokning av en charterresa, uppmärksammar alkohol, tror vi det kan vara bra för en säljare att förstå att det finns olika förväntningar på alkoholkonsumtion. Vi tror också att om en säljare har kunskap om betydelsen av alkoholkonsumtion på en charterresa, och att denna betydelse kan bero på olika faktorer som till exempel ålder och resällskap, på ett bättre sätt kan sy ihop en individuellt anpassad resa. Vi anser inte enbart att våra slutsatser har relevans för den som säljer en charterresa, utan även för den som konsumerar resan. För konsumenten kan det vara en form av bekräftelse på att det är legitimt att bete sig annorlunda, att till exempel ta en drink varje kväll. Vi tror också att det kan ses som en bekräftelse i det avseende att konsumenten kan förstå att andra människor också tenderar att bete sig annorlunda och inta andra roller på en semester. Att det inte bara är en individ som gör det, utan att det kan vara en vanlig förekommande företeelse på en charterresa.

Vidare vill vi resonera kring hur denna uppsats kunde ha gjorts på ett annorlunda sätt. Vi tror att det hade varit intressant om vi kunnat fånga fler intervjupersoners föreställningar om charterupplevelsen, detta för att ha ett bredare material att utgå ifrån. Vi

tror även att vi hade kunnat bidra med fler och kanske bättre slutsatser om vi genomfört undersökningen på en charterdestination. Vi är av den åsikten, att våra observationer och intervjuer på plats, skulle ha kunnat ge mer än vad de intervjuer som vi genomfört på hemmaplan, gjort. Då vi är medvetna om att personer kan inta andra roller under en charterresa, i förhållande till den roll som personen har i sitt vardagliga liv, anser vi att det hade varit intressant att fånga en person både i en vardaglig miljö och i en semestermiljö. När vi reflekterar över fortsatt tänkvärda studier, vill vi uppmärksamma att en fallstudie såsom vi beskrivit ovan skulle vara av intresse. Ett sätt att vidare studera detta fält, skulle kunna vara genom att dela upp människor i de kategorier som vi kommit fram till har betydelse för konsumtion av alkohol på en charterresa. Ett exempel skulle kunna vara att enbart studera medelålders singlar föreställningar eller den resvana pensionärens föreställningar om charter och alkoholkonsumtion.

7.2 Summering

Syftet med vår uppsats var att genom att studera olika föreställningar om vad en charterupplevelse är, kunna skapa en förståelse för vilken betydelse konsumtion av alkohol har för charterupplevelsen. Genom detta syfte kom vi fram till våra frågeställningar: Vilka olika föreställningar finns om vad en charterupplevelse ska bestå av, samt påverkar konsumtion av alkohol charterupplevelsen och i sådana fall hur och varför? De centrala begrepp som vi valt att utgå från är behov, asketism och hedonism, Rites de passage, lek och liminalitet samt olika turistroller. Vi valde att använda oss av en kvalitativ metod för att på ett djupare sätt kunna fånga våra intervjupersoners föreställningar om vad en charterupplevelse är. Det mest väsentliga som vi har kommit fram till i vår uppsats är att konsumtion av alkohol har betydelse för charterupplevelsen, men att betydelsen kan variera beroende på faktorer som ålder och livssituation, civilstånd, resällskap, resmål och resvana.

Avslutningsvis har vi kommit till insikt om att det finns fler föreställningar om charterupplevelsen än den uppfattning vi i början hade, det vill säga sola och supa. För att relatera till en av våra intervjupersoner, egentligen finns det inte *en* charterupplevelse, utan vad den typen av upplevelse är och innehåller kommer alltid att upplevas högst individuellt.

8. Källförteckning

8.1 Skriftliga källor:

- Alvesson, Mats. & Deetz, Stanley. (2000): *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*, Lund: Studentlitteratur.
- Bedrup, Bengt (1999): *Drick och må bra!* Stockholm: Bokförlaget Forum
- Bryman, Alan (2002): *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber AB.
- Cohen, Erik (1984): *The Sociology of Tourism: Approaches, Issues and Finding*, Annual Review of Sociology. Vol. 10. Sid 373-392.
- Daun, Åke (1994): *Svensk Mentalitet – Ett jämförande perspektiv*, Andra upplagan, Stockholm: Rabén Prisma.
- Fritidsresors sommarkatalog 2005
- Gyimóthy, Szilvia & Mykletun, Reidar J. (2002). ”Äventyr i den arktiska vildmarken.” I O’Dell, Tom (red). *Upplevelsens Materialitet*. Sid 167-184. Lund: Studentlitteratur.
- Heldmark, Thomas (2005): *Varför vi dricker som vi gör*, Stockholm: FAS – Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, Nr. 1/2005.
- Holloway, Christopher J. (1998): *The business of tourism*, New York: Longman.
- Hopkinson, Gillian C. Davashish, Pujari (1999): *A factor analytic study of the sources of meaning in hedonic consumption*. European Journal of marketing. Vol. 33. Sid 273-294.
- Husz, Orsi & Lagerkvist, Amanda (2001). ”Konsumtionens motsägelser – en inledning”. I Aléx, Peder & Söderberg, Johan. *Förbjudna njutningar – spår från konsumtionskulturens historia i Sverige*. Sid 9-36. Stockholms Universitet.
- Jacobsen, Dag Ingvar (2002): *Vad, hur och varför? – Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Lund: Studentlitteratur.

- Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur.
- Laurin, Urban (2002): *Ansvarsfull alkoholhantering*, Andra upplagan, Stockholm: Gästakademien – i samverkan med Sellin & Partner Bok och Idé AB.
- Lewén, Aurora (2001). ”Den idealiska semestern. Visioner och ideal i riksdagsdebatten inför den första semesterlagen och i veckotidningsannonser 1938-1959”. I Aléx, Peder & Söderberg, Johan. *Förbjudna njutningar – spår från konsumtionskulturens historia i Sverige*. Sid 179-203. Stockholms Universitet.
- Londen, Magnus (1999): *Charter! Ett reportage om resan till solen*, Söderströms & C:o Förlags AB.
- Madianos, Michael G, Gefou-Madianou, Dimitra & Stefanis, Costas (1995): *Patterns of alcohol consumption and related problems in the general population of Greece*. Society for the study of addiction to alcohol and other drugs. Nr 90. Sid 73-85.
- Molund, Lottie (2005, 24 april). *Hallå där, Sara Nordin – vilka nya restrender ser du?* Kvällsposten.
- Mossberg, Lena (2001): *Upplevelser och marknadsföring*, Göteborg: Turism – Marknadsföring.
- O’Dell, Tom (1999): *NonStop! Turist i upplevelseindustrialismen*, Lund: Historiska Media.
- O’Dell, Tom (2002): *Upplevelsens Materialitet*, Lund: Studentlitteratur.
- Persson, Åke (2004): *Charter – så funkar det, En humoristisk reseguide*, Bokförlaget Semic.
- Prismas Svenska Ordbok 2003.
- Sahlberg, Bengt (2004): *Rötter, riter och roller – Turism och resande i upplevelsesamhället*, Östersund: ETOUR/Stockholm: SNS Förlag, Nr. P 2004:21.

- SOU 2005:25: *Gränslös utmaning – alkoholpolitik i ny tid.*
- Starr, Frederick (1910): *Les rites de passage.* The American Journal of Sociology. Vol. 15, Nr. 5. Sid 707-709.
- Steen Jacobsen, Jens K. (2002): *Southern comfort: A study of holiday style patterns of Northerners in coastal Mallorca.* Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism. Vol. 2, Nr. 1. Sid 49-78.
- Söderberg, Johan (2001). ”Kampen om ytan. Konsumtion och hedonism i Sverige 1914 – 1945”. I Aléx, Peder & Söderberg, Johan. *Förbjudna njutningar – spår från konsumtionskulturens historia i Sverige.* Sid 148-178. Stockholms Universitet.
- Thurén, Torsten (1997): *Källkritik,* Stockholm: Liber AB
- Turistdelegationen (1995): *Turismens begreppsnyckel.*
- Von Seth, Thomas (2001): *Älskade charter – Historien om dem som fick vanligt folk att börja resa,* Vagabond Media AB.
- Wanger, Pierre (2002): *Kundpsykologi,* Lund: Studentlitteratur.
- Wolf, Eva (2001): *Med charter till Estoril – En etnologisk studie av kulturell mångfald inom modern svensk turism,* Göteborg: Etnologiska föreningen i Västsverige.

8.1.1 Internetkällor:

- <http://travelgroup.ticket.se/corporate/sv/kort.html> Accessdatum 2005-04-25
- <http://www..sundsvall.se> Accessdatum 2005-04-15
- http://80www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/notice_board.jsp?i_type=1
(Nationalencyklopedin) Accessdatum 2005-04-16
2005-04-26
2005-05-09
2005-05-10
2005-05-11
2005-05-16

8.2 Muntliga källor:

- Löfgren, Orvar 2003-04-09: föreläsning på kursen: Turism, fenomen och näring 10 p, Campus Helsingborg.
- Intervju: *Kvinna 47*: Laholm 2005-04-19
- Intervju: *Kvinna 33*: Laholm 2005-04-19
- Intervju *Kvinna 20*: Helsingborg 2005-04-28
- Intervju *Man 36*: Laholm 2005-04-19
- Intervju *Man 33*: Laholm 2005-04-19
- Intervju: Frank, Pernilla, Ticket Helsingborg 2005-04-19
- Intervju: Johnsson, Kent, Malmös Akademiska Sjukhus 2005-04-21

Bilaga 1: Intervjuguide Ticket

Bakgrund:

- Namn, ålder, yrke?
- Bakgrund; utbildning och inom yrket? Utbildas du av t ex Ving, Apollo, Fritidsresor etc.?
- Om Ticket?
- Din erfarenhet av charterresor?

Upplevelser:

- Varför tror du att människor åker på charterresa?
- Har Ticket märkt av det stora fokus som finns på upplevelser idag?
- Har charterresan förändrats, i takt med att efterfrågan på upplevelser blivit större?
- Skräddarsys charterresor till individuella behov?
- Hur viktigt tror du att resebyråns agerande är för den totala charterupplevelsen?

Charterresan:

- Vad innehåller en typisk charterresa?
- Vad betraktas som en typisk charterupplevelse?
- Vilka aktiviteter efterfrågas då en charterresa bokas, efterfrågas någon aktivitet mer än någon annan? (t ex sevärdheter, sol och bad, båtutflykter etc.)
- Är ”grisfesten” eller en ”grekisk afton” fortfarande viktiga element i en charterupplevelse?
- Förknippas charterresan med en flykt från vardagen? På vilka sätt märks det i så fall?
- Har du sett någon skillnad i charterresans popularitet i takt med att många väljer att åka på t ex back-packer resa och liknande?

Charterturisten:

- Varför tror du att människor väljer att åka på en charterresa?
- Hur ser en typisk charterturist ut?
- Hur tror du att morgondagens charterturist ser ut? Någon förändring? Vad beror den i så fall på?

- Hur viktiga tror du att andra turisternas närvaro är för den individuella charterupplevelsen?
- Varför tror du att turister tenderar att inta en annorlunda roll, än den man har i sin vardag, under sin charterresa? Annorlunda beteende?
- Hur pass viktig tror du att alkoholen är i turisternas charterupplevelser? Varför?
- Är alkohol någonting som uppmärksammas eller efterfrågas innan en charterresa bokas?

All Inclusive:

- Vad menas med en all inclusive resa?
- Tror du att detta påverkar turistens upplevelse av den besökta kulturen? (uteblir den delen av upplevelsen, då t ex mat och dryck ingår i resans pris)
- Tror du att all inclusive resor påverkar de lokala hotellen och restaurangernas attityd och inställning till charterresan?

Charter till Grekland:

- När började svenska charterturister resa till Grekland?
- Hur många charterresor förmedlar Ticket per år till Grekland?
- Vilken åldersgrupp är det främst som bokar resor till Grekland?
- Har du någon uppfattning om grekernas attityd och inställning till charterresenärer?
- Uppmärksammas risken med att Grekland har en annorlunda kultur och styrsystem än Sverige när en charterresa dit bokas? Informeras det om grekisk kultur?

Bilaga 2: Intervjuguide Kent Johnsson

Bakgrund:

- Namn, ålder, yrke
- Alkoholforskning, bakgrund

Alkoholkonsumtion:

- Hur mycket alkohol konsumeras årligen i Sverige?
- Vilken typ av alkohol konsumeras mest?
- Antal dödsfall relaterat till alkohol?
- Vilken åldersgrupp konsumerar mest alkohol?
- Konsumtionsmönster för olika åldersgrupper?
- Hur ser det svenska konsumtionsmönstret ut i förhållande till andra länders konsumtion?
- Finns det faktorer som påverkar alkoholkonsumtionen, i så fall vilka?
- På vilka sätt påverkar alkoholkonsumtion samhället?

Fysisk och psykisk alkoholpåverkan:

- Vad händer med människans hjärna när alkohol konsumeras?
- Hur uttrycks detta kroppsligt?
- Hur uttrycks det mentalt?
- Vilka förväntningar styr alkoholkonsumtionen?
- Varför reagerar människor olika på samma mängd alkohol?

Alkoholskador:

- Vilka olika alkoholskador finns?
- Vad i kroppen tar skada först? Hur tidigt kan man märka en alkoholskada?
- Vilken är den vanligaste alkoholskadan?
- Vilken är den allvarligaste alkoholskadan?
- Hur behandlas olika alkoholskador?

Roller och beteende:

- Varför vågar människor göra saker när de är alkoholpåverkade, som de inte skulle göra i nyktert tillstånd?

- Varför tenderar man att bli antingen eller, det vill säga antingen ”jätteglad” eller ”jättearg”?
- Påverkar alkohol människors identitet, varför?
- Påverkar alkohol en persons sociala beteende, på vilket sätt?
- Hur vanligt är det att människor inbillar sig att de är fullare än vad de är, det vill säga om det är vanligt att människor förväntar sig att bli fulla och därför blir det?
- Kan man se alkohol som en social funktion?
- Finns det speciella tillfällen som förknippas mer med alkohol än vad andra gör?
- Har alkohol någon symbolisk betydelse? (t ex fest)
- Hur tenderar människor att diskutera eller prata om alkohol? (T ex andra dricker, men inte jag eller oj vad full jag var i helgen)

Alkoholens positiva effekter:

- Vilka är alkoholens positiva effekter?
- Hur ska man dricka alkohol för att effekten skall vara positiv?
- Kan man undvika baksmälla? Hur?
- Vilka medicinska effekter kan alkohol ha på människan?

Alkoholpolitik:

- Vilken alkoholpolitik förs i Sverige idag? Har den alltid varit samma?
- Fungerar den?
- Hur tror du att alkoholpolitiken i Sverige skulle se ut för att en ultimata situation skulle råda i samhället? Varför?

Alkohol hemma och borta:

- Tror du att alkoholkonsumtionen är viktig i chartersammanhang? Varför?
- Tror du att människor tenderar att dricka mer när de är på en charterresa än de gör hemma? Varför?
- Tror du att alkoholkonsumtionen på charterresan ser olika ut i olika åldersgrupper?
- Eftersom lycka och alkohol stimulerar produktionen av dopamin i hjärnan, borde det inte i lyckliga situationer, t ex när du är på charter, krävas mindre alkohol eller ingen alls för att skapa glädje?
- Om det är som i frågan ovan, varför tror du att vi ändå tenderar att dricka mer på charterresan än vad vi gör hemma?

Bilaga 3: Intervjuguide privatpersoner

Bakgrund:

- Namn, ålder, yrke
- Din bakgrund i chartervärlden, varför har du t ex rest dit du har?

Innan charterresan:

- Hur bokar du en charterresa?
- Hur viktigt anser du att resebyråns agerande och bemötande är för din totala upplevelse av en charterresa?
- Föredrar du att söka information via Internet eller en resebyrå?
- Påverkar ditt boknings sätt din upplevelse av charterresan?
- Hur använder du rese katalogen?
- Har du någon gång funderat på risken med att resa på charter? Att det är en annan kultur etc.?
- Innan du reser på charter, samlar du själv in information utöver rese katalogernas utbud?

Charterresan:

- Vad är en charterresa för dig?
- Vad skall en charterresa innehålla?
- Vilka motiv finns till att du valt att resa på charterresa?
- Hur ofta åker du på charterresa? Och hur länge brukar du vara borta?
- Vilka aktiviteter anser du är typiska charteraktiviteter?
- Har du varit på någon ”grisfest” eller ”grekisk afton” någon gång? Hur gick det till och vad tyckte du om den?
- Hur viktig tror du att alkohol är i chartersammanhang? Varför?
- Tycker du att det finns någon skillnad på hur man dricker hemma och på charterresan? Beror det på kulturen man befinner sig i eller beror det på att man är på semester?
- Har destinationen någon betydelse då du reser på charter? Jämför man olika charterdestinationer mot varandra? Vad är det som jämförs? (platsen, människorna, maten, drycken etc.?)

- Tycker du att människor beter sig annorlunda på en charterresa än hemma, i så fall på vilket sätt? Gör du det? Känner du dig annorlunda på något sätt?
- Varför tror du att människor resonerar som att det är okej att göra vissa saker utomlands, som inte anses vara okej hemma?
- Hur viktiga anser du att andra turisters närvaro är för din charterupplevelse?
- Har andra turister någon gång påverkat din upplevelse? Positivt eller negativt?

- Om det t ex skulle vara 30 grader varmt i Sverige på sommaren, varför skulle du välja att åka på charter istället?

Efter charterresan:

- Vad är det viktigaste, psykiskt sett, som du tar med dig hem från en charterresa?
- Har du någon gång varit missnöjd med en charterresa? Vad var det som gjorde att du blev det?
- Har du någon gång försökt återuppliva den upplevelse som du fick genom en charterresa, på hemmaplan?